

Det Dyreetiske Råd

Udtalelse om katte

Justitsministeriet
Civilkontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

September 2004

Udtalelse om katte

© 2004 Det Dyreetiske Råd

København

Grafisk tilrettelæggelse: Karsten Borup

Sat med Minion og Rotis

Tryk: AN:sats

1. udgave, 1. oplag

Printed in Denmark 2004

Det Dyreetiske Råd

Det Dyreetiske Råd er nedsat i henhold til Dyreværnsloven, som trådte i kraft 1. september 1991. Rådet erstattede Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr, som havde fungeret siden 1986.

Rådet bestod ved udarbejdelsen af udtalelsen af flg. 11 medlemmer:

Professor Peter Sandøe (formand)
Professor Pia Haubro Andersen
Informationschef Gudrun Andreassen
Vicedirektør Bengt Holst
Gårdejer Karsten Vig Jensen
Adm. direktør Peter Møllerup
Dyrlæge Ingeborg Mølbak
Bankfuldmægtig Bent Olufsen
Dyrlæge Anne Sørensen
Kontorchef Anne Tønnes
Journalist Gorm Vølver

Det Dyreetiske Råd har til opgave ud fra en etisk vurdering at følge udviklingen inden for dyreværn. Rådet kan afgive udtalelse om spørgsmål inden for dyreværn og skal på Justitsministerens begæring afgive udtalelse om særlige spørgsmål vedrørende lovgivningen om dyreværn (jf. Dyreværnsloven, § 25).

Der er kommet følgende udtalelser fra Det Dyreetiske Råd:

- Udtalelse om dyreforsøg (september 1992)
- Udtalelse vedrørende svineproduktion (oktober 1993)
- Udtalelse om buejagt (september 1993)
- Udtalelse vedrørende hold af dyr, der kan frembyde fare eller skabe frygt, eller som vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværnsmæssigt forsvarlig måde (juni 1994)
- Udtalelse vedrørende slagtefjerkræ (februar 1995)
- Udtalelse om økologisk husdyrproduktion (november 1995)
- Udtalelse om bioteknologi i forbindelse med dyr (juni 1996)
- Udtalelse om skadedyrsbekæmpelse (maj 1997)
- Udtalelse om rituelle slagtninger (april 1997)
- Anvendelse af "Ovum-Pick-Up"-teknik til opsamling af oocyter fra tamkvæg (marts 1998)
- Udtalelse om hold af heste (marts 1998)
- Udtalelse vedrørende afregistrering af visse lægemidler til heste (november 1998)
- Udtalelse om avl af dyreracer, hvor fødselsvanskeligheder vil forekomme hyppigt (december 1998)
- Udtalelse om avl af hunde og katte (april 1999)
- Udtalelse om etiske grænser for medicinsk og kirurgisk behandling af familiedyr (september 1999)
- Udtalelse om halekupering af hunde (maj 2000)
- Debatoplæg om kloning og kloningsrelaterede teknikker (juni 2000)
- Udtalelse om kloning af dyr (februar 2001)
- Udtalelse om æglæggende høner (juni 2001)
- Udtalelse om kloning (april 2002)
- Udtalelse om pelsdyrproduktion (januar 2003)

Alle henvendelser til Det Dyreetiske Råd bedes rettet til Rådets sekretariat:

Det Dyreetiske Råd
Justitsministeriet
Civilkontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Tlf. 33 92 27 80

Indhold

1. Hovedkonklusioner	5
2. Baggrund	8
3. Hold og forvaltning af katte	10
4. Etiske overvejelser	22
5. anbefalinger	27
6. Bilag	37

Udtalelse om katte

1. Hovedkonklusioner

Nærværende udtalelse er blevet til efter anmodning fra regeringen, som i 2002 med sin handlingsplan for bedre dyrevelfærd har besluttet at se nærmere på forholdene for katte, der lever uden fast tilknytning til mennesker, såkaldt herreløse katte. Det Dyreetiske Råd er enig i, at der er behov for at se nærmere på de herreløse kattes forhold, men mener samtidig at de herreløse katte og deres forhold ikke kan ses isoleret fra hold af katte som familie- og husdyr. Rådet har derfor valgt at udtale sig om katte generelt.

Katte synes at indtage en særstatus både i forhold til andre husdyr, såsom hunde, idet de ved siden af at være familiedyr lever mere eller mindre som vilde dyr, og i forhold til egentlige vilde dyr, idet selv herreløse katte lever i et vist samspil med mennesker. Samtidig har katten en evne til at appellere til et bredt spektrum af følelser hos mennesker.

Diskussionen omkring mål og midler i forvaltning af herreløse katte er kompliceret, fordi der er begrænset viden om de herreløse kattes forhold. På trods af udbredte forestillinger om forhutlede herreløse katte har det ikke kunnet dokumenteres, at der er generelt er problemer med dyrevelfærden blandt de herreløse katte (selv om der kan være lokale problemer).

Det Dyreetiske Råd finder, at der er behov for at overveje, med hvilket formål bestanden af herreløse katte eventuelt skal begrænses. Grundlæggende finder Rådets medlemmer, at katte bør have lov at forblive en del af den danske fauna. Som udgangspunkt skal katte efter Rådets mening således ikke gøres til genstand for forvaltning, med mindre der

er særlige grunde til det. Sådanne grunde kan efter Rådets opfattelse både være hensyn til mennesker, der under konkrete forhold føler sig generet af kattene, eller dyreværnsmæssige hensyn. Rådet finder således, at hvis kattene ikke er til gene og er i god stand, bør de have lov til at klare sig selv, og hvis foderværter ønsker at påtage sig ansvaret med fodring af kattene, skal dette være tilladt. Samtidig påpeger Rådet, at velfærden i bestanden så vidt muligt bør sikres forstået sådan, at hvis kattene er forhutlede og/eller syge bør der gribes ind, og kattene aflives, eller bestanden begrænses til et niveau, der kan opretholdes på det tilgængelige fødegrundlag.

Det Dyreetiske Råd finder, at der på kommunalt niveau skal sikres et beredskab, der kan tage sig af herreløse katte, der enten er forhutlede og syge eller er til gene for mennesker – således som dette allerede forekommer i en del af de danske kommuner. Samtlige kommuner bør derfor pålægges pligt til at udarbejde en handlingsplan, der inddrager både mulighed for programmer med neutralisering og genudsætning og mulighed for aflivning.

Ressourcerne til det kommunale beredskab bør efter Det Dyreetiske Råds opfattelse fremkomme i samarbejde mellem kommune, dyreværnsorganisationer, dyrlæger og engagerede borgere. I den forbindelse påpeger Rådet, at eftersom forvaltningen af herreløse katte er kommunernes ansvar, er det også kommunernes ansvar at lave aftaler med dyreværnsorganisationer og/eller dyrlæger om den praktiske udførelse af forvaltningstiltag samt betaling.

Rådet finder, at der til en vis grad er brug for nytænkning suppleret af en opstramning af gældende regler og praksis, hvis man vil sikre en holdbar og

samlet kattepolitik fremover. Det er således nødvendigt, at de involverede parter hver især påtager sig sin del af ansvaret og dermed også udgifterne. I den forbindelse må den almindelige borger også påtage sig sin del af ansvaret og kan således ikke forvente, at det offentlige uden videre skal dække omkostningerne, hvis vedkommende føler sig generet af en herreløs kat.

Det Dyreetiske Råd finder behov for at opfordre til en ansvarlig holdning til hold af katte, uanset om kattene holdes som ejerkatte, der tager ophold i ejerens bolig, eller kattene »holdes« af en fodervært under frie forhold, fx ved regelmæssig fodring.

Det Dyreetiske Råd mener, at alle ejerkatte som udgangspunkt bør være mærkede og registrerede. Rådet anerkender dog, at dette ikke er muligt i praksis for alle ejere af alle katte, men fastholder, at dette bør være udgangspunktet og påpeger, at Rådet dermed anser det for uacceptabelt at undlade mærkning af de katte, der kan mærkes. Rådet mener dog ikke, at der bør stilles et decideret lovkrav om mærkning og registrering af ejerkatte.

Mærkning af ejerkatte har efter Rådets opfattelse sin primære berettigelse ved at sikre, at en bortkommen kat kan komme tilbage til sin ejer. Mærkningen sikrer endvidere, at katten ikke bliver indfanget som herreløs og evt. aflivet. Hvis den mærkede kat påfører andre mennesker gener, skal den være beskyttet mod aflivning. Til gengæld kan man i så fald finde frem til kattens ejer og pålægge denne ansvaret for at træffe passende foranstaltninger for at bringe generne til ophør. Alle ikke-mærkede katte vil omvendt kunne blive betragtet som herreløse og blive indfanget og aflivet under de kommunale ordninger.

Det Dyreetiske Rådes medlemmer er enige om, at en ansvarlig holdning til hold af katte også omfatter at tage ansvar for kattens potentielle reproduktion og finder det uacceptabelt blot at »lade stå til«. Nogle medlemmer finder, at det bør være op til den enkelte katteejer eller fodervært at vurdere, hvilken strategi man vil benytte – neutralisering af katten eller aflivning af de overskydende killinger

på forsvarlig vis. Andre medlemmer er i princippet enige heri men stiller sig samtidig tvivlende over for, om aflivning af afkommet vil fungere tilfredsstillende i praksis. Disse medlemmer mener derfor, at det gennem neutralisering bør sikres, at der ikke fødes for mange katte.

Alle katte, der færdes frit udendørs, kan bidrage til overførsel af sygdomme, jage småfugle, eller give anledning til svineri eller andre gener. Det Dyreetiske Råd har dog ikke vurderet, at disse gener i almindelighed udgør væsentlige problemer. Rådet har dog forståelse for, at mennesker har forskellige grænser for tolerance, og at gener fra katte af nogle personer kan opleves som store. Samtidig med at Rådet appellerer til større tolerance i forhold til katte, er der derfor enighed om, at der skal være mulighed for at kunne sige fra, hvis man føler sig alvorligt generet af katte. I udtalelsen argumenteres der for, at den eksisterende lovgivning med den rette forvaltning giver mulighed for at sætte ind over for både herreløse katte og ejerkatte, der giver anledning til gener.

Selv om der ikke findes samme omfang af lovgivning for katte som for hunde, er katten efter Rådets opfattelse ikke retsløs, sådan som det ofte hævdes i den offentlige debat. Tværtimod finder Rådet, at den lovgivning, der grundlæggende skal beskytte *kattenes* interesser svarer nogenlunde til den, der ses for hunde. Til gengæld ser Rådet stor forskel på lovgivningen i relation til *menneskers* interesser, fx de krav, der stilles til og forpligtelser, der pålægges henholdsvis hunde- og katteejere. Rådet ser ligeledes en stor forskel på retsstillingen for folk, som måtte føle sig generet eller blive udsat for skader (på sig selv eller deres ting) på grund af henholdsvis hunde og katte. Efter Rådets opfattelse afspejler disse lovgivningsmæssige forskelle primært, at dyrene er forskellige fx i forhold til graden af farlighed, og i forhold til de gener og skader, de kan forvolde. Rådet ser ydermere nogle forskellige lovgivningsmæssige behov i forbindelse med spørgsmålet om forvaltning, eftersom der ikke ses en reel bestand af herreløse hunde i Danmark.

Det primære sigte med lovgivning, der vedrører hunde, er således et andet end lovgivning, der er relevant for katte. Rådet kan derfor ikke tilslutte sig de initiativer, der har været fremført fra andre sider med ønske om at udvide hundeloven til at omfatte katte, og mener i stedet, at der er behov for separate regler for katte. Det Dyreetiske Råd mener dog, at der på to punkter kan være behov for ændringer i den eksisterende lovgivning vedrørende katte:

Forbud mod at skyde katte

Efter den nuværende lovgivning er det ikke forbudt at nedskyde herreløse katte, og under visse omstændigheder er det også tilladt at skyde ejerkatte, som befinder sig på éns grund. Der er enighed blandt Det Dyreetiske Råds medlemmer om, at det som hovedregel ikke længere bør være tilladt at skyde katte, og at dette klart bør fremgå af lovgivningen. Aflivning af katte ved skydning kan efter Rådets opfattelse kun accepteres i særlige tilfælde, når aflivning er påkrævet, og katten ikke kan indfanges og aflives på anden måde, dvs. katten *skal* være forsøgt indfanget. Rådet tilslutter sig dog muligheden for at anvende skydning i forbindelse med aflivning af ejerkatte, hvis ejeren af katten har anmodet herom eller givet tilladelse hertil, eller hvis en jæger foretrækker at aflive sin egen kat på denne måde.

Krav til erhvervsmæssigt hold og opdræt af katte

Det Dyreetiske Råd har vurderet, at der er behov for at udarbejde regler vedrørende erhvervsmæssigt hold af katte. Sådanne regler findes for hunde, og Det Dyreetiske Råd ser ingen grund til ikke at stille tilsvarende krav til erhvervsmæssigt hold af katte. Reglerne bør efter Rådets opfattelse omfatte i hvert fald følgende forhold: Forbud mod at katte holdes i mindre bure (undtagen hos dyrlæger, på internater, pensioner eller andre midlertidige former for ophold). Kattenes opholdsrum skal indrettes, så deres adfærdsmæssige behov så vidt muligt kan

tilgodeses. Killinger skal være minimum 12 uger gamle, før de må videreformidles – et krav, som kun bør kunne fraviges i særlige tilfælde, fx af hensyn til moderkattens velfærd, eller hvis killingerne alligevel er moderløse. Og endelig bør der stilles krav til personalets kvalifikationer og krav om dyrlægetilsyn svarende til de krav, der stilles i forbindelse med erhvervsmæssigt opdræt af hunde.

2. Baggrund

Katte har fulgt og levet tæt på mennesker i årtusinder. Hvornår og hvordan kattens domesticeringsproces startede, ved man ikke med sikkerhed. Man har hidtil ment, at domesticeringen af katte begyndte i Egypten for omkring 4000 år siden, men nye arkæologiske fund på Cypern tyder på, at katte og mennesker har levet tæt sammen i op mod 10.000 år. Stamfaderen til de katte, som i dag kaldes huskatte, formodes at være den vildtlevende kat (*Felis sylvestris lybica*) fra det afrikanske kontinent. Det menes, at egypterne lod kattene være muse- og rottebekæmpere i deres store korndepoter, og dermed har katten måske selv været med til at starte sin domesticeringsproces.

Der har levet katte i Danmark i 8.000-9.000 år. I første omgang var det den europæiske vildkat, men senere kom domesticerede katte, der formodes primært at nedstamme fra den afrikanske vildkat, til. Det ældste danske fund af en domesticeret kat er dateret til omkring år 200.

Gennem tiderne har der været forskellige syn på katte. I det gamle Egypten betragtede man dem som hellige dyr, der blev forgudet, og der var dødsstraf for at slå katte ihjel. Også i den nordiske mytologi rangerer katte højt, og de blev betragtet som væsner, der stod guderne nær. Synet på katte ændredes meget i løbet af middelalderen i den kristne del af verden. Her blev katte nu sat i ledtog med djævlens. Og de blev forbundet med hekse og mystik. Årsagen til, at katten blev betragtet som et »djævl-/og ulykkesdyr«, skal nok søges i dens adfærd som natdyr, og dens meget højlydt parringsadfærd. Først i 1800 tallet forsvandt denne djævl- og overtro om katte. Herefter blev katten et mere accepteret hus- og familiedyr.

I dag er katten ved at overhale hunden som det mest populære familiedyr. Der kan peges på flere mulige grunde til denne udvikling. Kattens meget selvstændige natur, og det, at den er nem at holde, tiltaler formodentlig »det moderne menneske«. Katte er fx ikke så tidskrævende og kan lufte sig selv

Katte kan lufte sig selv, hvis de har adgang til at komme ud, fx gennem en kattlelem.

Foto: Pernille Fraas Johnsen, Dyrenes Beskyttelse

(hvis de har adgang til at komme ud) eller besørge i en kattebakke. Hold af katte er derfor foreneligt med en livsstil, hvor man er længe væk fra hjemmet. Katte er desuden meget renlige, og samtidig knytter – i hvert fald de fleste – katte sig til mennesker, når de bliver behandlet godt og bliver fodret. Kattens status har sideløbende hermed ændret sig. Det er i dag ikke lavstatus at holde kat, som det var for bare et halvt århundrede siden.

Som familiedyr har katten stor betydning for mange mennesker både børn og voksne. Undersøgelser tyder på, at børn der er vokset op sammen med dyr (ikke kun katte) bliver mere sociale, og de har nemmere ved at aflæse andre børns og voksnes kropssprog. De skal således være bedre til at se andres behov og have en større tolerance over for andre mennesker, sammenlignet med børn der kommer fra hjem uden dyr. Andre undersøgelser peger på, at ældre eller ensomme mennesker har det langt bedre, hvis de omgås dyr, heriblandt katte. Katteholdet kan dog også påføre andre mennesker gener. For eksempel ynder katte at komme op i højder, hvorfra de kan overskue verden, og de elsker

at opholde sig steder, hvor der er lunt og varmt. En kombination af de to ting kan være en bil, der står og bliver varmet op i solen, eller som stadig er varm efter en køretur. Resultatet er fx kattepoter på naboens bil, og dermed kan der være grundlag for en nabostrid. Katten har dog bare gjort, hvad der er naturligt for den.

Kattepoter på naboens bil kan være grundlag for en nabostrid.

Foto: Tove Bæck, Kattens Værn

I forbindelse med dyreetiske problemer placeres dyrene ofte i bestemte kategorier, hvor fx hunde er familiedyr, ræve er vilde dyr, og rotter er skadedyr. Kattene bevæger sig mellem disse kategorier og optræder både som familiedyr, brugsdyr og skadedyr såvel som en del af den vilde fauna. Katten som dyreart udfordrer derfor etablerede dyreetiske normer. Men også den enkelte kat kan være svær at placere i én kategori. Den kat, der lever sammen med en familie, er typisk familiedyr, når den er hjemme, men så snart den bevæger sig ud i det fri, fungerer den som en del af den vildtlevende dyrebestand. Og set med naboens øjne kan den samme kat måske være et skadedyr, der sviner, støjer og skræmmer fuglene væk fra haven. For andre igen kan den samme kat blot være en del af den vilde fauna.

I takt med at katten har fået en højere status som familiedyr, er der også blevet mere fokus på dyrevelfærd i forhold til katte. Ikke mindst har der fra dyreværnsorganisationer og engagerede borgere været et voksende engagement i forholdene for de

såkaldte »herreløse katte«, dvs. katte, som ikke har en fast tilknytning til en bestemt husstand. I modsætning til mange andre vilde eller halvvilde dyr, lever herreløse katte typisk alligevel i tæt forbindelse med mennesker. Samtidig appellerer katten til omsorg, og mange mennesker har svært ved at acceptere, at herreløse katte sulter eller er syge, uden at nogen tager sig af det.

Nærværende udtalelse er blevet til efter anmodning fra regeringen, som i 2002 med sin handlingsplan for bedre dyrevelfærd har besluttet at se nærmere på forholdene for katte, der lever uden fast tilknytning til mennesker. Regeringen har i handlingsplanen særligt fokus på afvejningen af hensyn til de herreløse katte mod de hensyn, som anføres som begrundelse for at aflive disse katte, samt på indfangnings- og aflivningsmetoder, forebyggelse mod at der fødes uønskede killinger og ordninger i relation til bortkomne katte. Det Dyreetiske Råd er helt enig med regeringen i, at der er behov for at se nærmere på de herreløse kattes forhold. Men samtidig mener Rådet, at de herreløse katte og deres forhold ikke kan ses isoleret fra hold af katte. Dels er der en klar sammenhæng mellem forekomsten af herreløse katte, og hvordan de »ejede« katte bliver holdt. Således formodes alle herreløse katte at have en fortid som ejerkatte eller at være efterkommere af ejerkatte. Dels er der en stor gråzone mellem herreløse katte og ejerkatte. Og sidst, men ikke mindst, hænger holdninger til herreløse katte meget sammen med holdninger til katten i dens andre roller. Det Dyreetiske Råd har derfor valgt at se ikke bare på forholdene for herreløse katte men for katte generelt.

Formålet med denne udtalelse er således at få kortlagt de dyreetiske problemstillinger i relation til katte på en systematisk måde samt at lægge op til en bred diskussion af de etiske spørgsmål, som knytter sig til hold og forvaltning af katte. Det Dyreetiske Råd håber på denne måde at kunne øge ansvarsbevidstheden i relation til hold og forvaltning af katte samt bidrage til udviklingen af en politik vedrørende katte, der bunder i etiske overvejelser.

3. Hold og forvaltning af katte

Kattens biologi

Kattens stamfader er traditionelt blevet anset for at være et solitært dyr, men studier af vore dages domesticerede kat viser, at katte kan have en mere fleksibel social adfærd. Katte kan således tilpasse sig både et liv i ensomhed og i grupper med andre katte. Størrelsen af territorier, og om katte lever alene eller i grupper, er typisk afhængig af fødegrundlaget og antallet af katte det pågældende sted. Hunkatte kan således både ses at leve alene eller i grupper bestående af andre hunkatte. Der kan være en hankat tilknyttet gruppen, men generelt lever hankattene alene. Hankatte færdes typisk over et større område end hunkatte, og en hankats område kan overlappe flere hunkattes. Fleksibiliteten i kattenes adfærd angår ikke bare evnen til at tilpasse sig et liv alene eller i grupper eller størrelsen af territorier. Også aktivitetsperioder (fx om katten primært er aktiv om dagen eller natten), dens individuelle og sociale adfærd, yngelpleje, fødesøgning og andre aspekter af kattens adfærdsrepertoire kan variere afhængig af forhold som fx køn, social status og årstid og kan ændres eller modificeres i fangenskab eller ved begrænsninger i miljøet omkring katten.

Hunkatte er større end hunkatte og er op til tre år om at nå deres fulde kropsvægt. Katte bliver kønsmodne, når de er omkring 6-12 måneder gamle. Drægtighedsperioden er ca. 63 dage, og selv om hunkatte potentielt kan få 3-4 kuld om året, får de typisk ikke mere end 2 kuld. Kuldstørrelsen er gennemsnitligt på 4-5 killinger, men kan variere fra 1-10 killinger. Killingerne fødes hjælpeløse og med lukkede øjne, men med fuldt udviklet lugte- og følesans. De åbner øjnene i 1-2 ugers alderen og begynder at tage fast føde til sig, når de er ca. én måned gamle. Når hunkatte lever sammen i grupper, får killingerne ofte lov til at die hos andre hunkatte end deres egen mor. Fravænnningen foregår grad-

vist, og selve dieperioden er normalt nogenlunde afsluttet i 7-8 ugers alderen. Det varer dog endnu nogle uger, inden killingerne og moderen begynder at lægge afstand til hinanden. Erfaringen viser, at killinger, der er fjernet fra moderen, inden de er 12 uger gamle, har en øget risiko for at udvikle adfærdsproblemer senere i livet.

Katte kommunikerer især ved hjælp af dufte. De har flere forskellige måder at afsætte duftmarkeringer på. Duftmarkeringerne kan afsættes ved at strinte med urin (udføres af begge køn, dog mest af hanner), via ekskrementer (der som oftest tildækkes med jord), og med kradsemærker. Når katten

Katte kommunikerer især ved hjælp af dufte, fx afsættes der duftmærker fra kirtler mellem tæerne, når katten hvæsser kløer.

Foto: Irmgard Block, Kattens Værn

hvæsser kløerne, afsættes der nemlig duftmærker fra kirtler mellem tærne. Derudover kan katten afsætte duftmarkering fra kirtler på hovedet og ved halen, når den gnider sig mod genstande og/eller mennesker.

Katte er rovdyr og bruger primært syn og hørelse, når de jager. De fleste katte er dygtige jægere og jager, selv om de fodres godt hjemme. Langt de fleste byttedyr er mus og rotter og kun i mindre grad fugle. Hunkatten lærer ikke sine killinger at jage som sådan, men sætter dem snarere i situationer, hvor de gennem deres egne medfødte reaktioner opøver de nødvendig færdigheder, fx ved at præsentere dem for dødt og – senere – levende bytte. Kun hvis killingerne mister kontrollen med situationen, griber hunkatten ind og angriber fx byttet. Katte kan også lære at jage senere i livet, selv hvis de ikke har lært det som killinger, fx ved at se andre katte jage.

Ifølge en undersøgelse fra Danmarks Statistik (år 2000) holdes knap 650.000 katte som familiedyr i Danmark, fordelt på ca. 370.000 husstande. Dette adskiller sig fra hold af hunde, hvor ca. 550.000 hunde holdes af omkring 450.000 husstande. Det vides af gode grunde ikke, hvor mange katte uden ejer, der er i Danmark. I Dyrenes Beskyttelses undersøgelse fra 1996 om herreløse katte nævnes op mod 500.000 som en mulighed. Ifølge Det Dyreetiske Råds udtalelse fra 1999 om avl af hunde og katte er kun omkring 55.000 af de katte, der holdes som familiedyr, stambogsførte racekatte. Resten er enten ikke stambogsført eller er af blandet herkomst – populært kaldet huskatte. Andelen af racerene dyr, der er resultatet af en styret avl, er således væsentligt mindre end for hunde, hvor ca. 300.000, jf. Rådets udtalelse, er stambogsført.

Kattens natur og kontakt til mennesker

Der kan være store forskelle i kattes temperament, hvilket kan være både arveligt betinget og skyldes det sociale miljø under kattens opvækst, fx om

den har haft tilstrækkelig, tæt og positiv kontakt til mennesker, og om den er vokset op sammen med andre katte. Katte er generelt meget nysgerrige, og det betyder, at de bevæger sig rundt for at undersøge alt omkring sig. Nysgerrighed fører dem også ofte ind i menneskers huse. De steder, hvor katten ikke bliver jaget væk enten af husets beboere eller deres katte eller andre dyr, kan blive fristeder, hvor den af og til kan opholde sig. Eller måske finder katten ligefrem, at det sted, den selv har fundet, passer den langt bedre, end der hvor den egentlig hører til. Hvis katten ikke bryder sig om den familie, den er havnet i, kan den således finde et andet sted, der passer den bedre. Samtidig har katte en stor evne til at indynde sig. De fleste kender historien om, at nu er der pludselig en kat, der kommer og holder til ved boligen – en såkaldt »tilløber-kat«. Mange får således kat ved, at katten selv har valgt at flytte ind.

Kattens rolle i relation til mennesker – en kat er ikke bare en kat

Der er stor forskel på, hvordan man holder kat, og hvilken rolle katten har i byer og landområder, fx på gårde. Hvor bykatten typisk udelukkende udfylder en rolle som familiedyr, kan landkatten tillige, primært eller ligefrem udelukkende have en rolle som brugsdyr, nemlig som led i bekæmpelse af rotter og mus. Rollen som brugsdyr har fundet udtryk i forvaltning af skattelovgivningen, idet foder til katte på gårde, hvor kattene udelukkende bruges til skadedyrsbekæmpelse kan trækkes fra i skat (dog under visse forudsætninger, fx at der rent faktisk er konstateret problemer med skadedyr på ejendommen, og at kattene ikke har adgang til stuehuset men kun kommer i stalde m.m.). Der findes ikke sikre tal, der angiver hvor mange skadedyr, der rent faktisk fanges og slås ihjel af katte, men med retten til at trække udgifter til foder fra i skat, er det principielt slået fast, at katten kan betragtes som et brugsdyr.

Betegnelser for katte

Nogle katte er klart tilknyttet en ejer, andre er klart uden ejer, mens mange er i en gråzone. De er fx løst tilknyttet en gård eller har kun kontakt til mennesker omkring fodring. I daglig tale anvendes en række betegnelser for katte, der signalerer kattens tilhørsforhold til mennesker. Ingen af betegnelserne er imidlertid klart defineret. Rådet har i relation til denne udtalelse valgt at bruge følgende betegnelser:

- **Ejerkatte:** Katte med fast tilknytning til en husstand, og som der gøres en aktiv indsats for at fastholde, fx ved fodring. Ejerkatte kan holdes permanent indendørs eller gives adgang til udendørs arealer, enten ved at kunne løbe frit ind og ud af boligen eller i løbegård eller ved gåture i snor. Katte, der har permanent ophold i bygninger, der tilhører boligen, fx stalde, eller som fodres og i stor udstrækning opholder sig på ejendommens areal, karakteriseres også som ejerkatte.
- **Herreløse katte:** Denne betegnelse dækker over en bredere gruppe af katte. De herreløse katte har det tilfælles, at de ikke fast hører til én bestemt person eller dennes bolig. Herreløse katte kan dog sagtens have tilknytning til bestemte steder, fx katte på havnekajer eller i baggårde, eller til bestemte personer, typisk såkaldte foderværter, der regelmæssigt fodrer kattene. De kan også holde til nær gårde, uanset at gården har en egen kattebestand, hvis der er tilstrækkeligt foder (enten i form af foder, som man på gården lægger ud til sine egne katte, eller fordi der er mange mus og rotter). En særlig gruppe af herreløse katte er sommerhuskattene, dvs. katte, der holder til i sommerhusområder, hvor de typisk fodres af og holder sig til en enkelt eller få personer i sommerperioden, men muligvis må klare sig selv om vinteren, når sommerhusgæsterne tager hjem. Endelig dækker betegnelsen »herreløse katte« over evt. vildtlevende katte, dvs. katte der lever som vilde dyr i naturen uden kontakt til men-

nesker. Det er dog uvist, om der rent faktisk er katte i Danmark, der lever uden at have i hvert fald en begrænset kontakt til mennesker.

Kattenes levevilkår

De vilkår, katte lever under, varierer meget. Nogle ejerkatte lever ligesom hunde sammen med mennesker og betragtes som en del af familien. Mange af disse har dog, i modsætning til hunde, fri adgang til at gå ud på egen hånd eller har adgang til fx en løbegård. Nogle kommer kun ud i følge med mennesker og luftes typisk i snor på samme måde som hunde. Andre katte holdes permanent indendørs, hvor de oftest har adgang til hele boligen. Adfærdsproblemer rapporteres oftere hos katte, der holdes inden døre permanent. Det betyder ikke nødvendigvis, at kattene ikke trives, men kan skyldes, at

Nogle ejerkatte har fri adgang til udendørs arealer - andre har adgang til en løbegård eller luftes i snor.

Fotos: Inges Kattehjem

det, der er kattens normale adfærd, af ejeren opleves som et problem, når adfærden udføres indendørs. Katte formodes at kunne trives godt indendørs, hvis de har tilstrækkelig plads og et beriget miljø. Hvis en kat er opvokset med adgang udendørs, kan den dog have svært ved at tilpasse sig et indendørs liv senere.

På katterier, dvs. steder hvor der i større stil avles på kattene, kan det i visse tilfælde kun være hunkattene, der har adgang til hele eller store dele af boligen. En del af tiden kan det nemlig være nødvendigt at holde hankattene isoleret for at kunne kontrollere reproduktionen. I sådanne perioder holdes hankatte, efter hvad Rådet har fået oplyst, typisk i et enkelt af boligens rum, i kælderen eller måske i et bur eller en voliere. De hankatte, der indgår i avlen, bruges som regel blot et par år, hvorefter de kastreres og sælges som familiedyr. Det har dog ikke været muligt for Rådet at få et klart billede af, hvor mange katterier der er i Danmark, og hvilke forhold kattene sådanne steder holdes under. Dyreværnsloven stiller krav om polititilladelse ved erhvervsmæssig handel med og opdræt af dyr, dvs. fx på katterier. Der er dog ikke som for erhvervsmæssigt handel med og opdræt af hunde lavet særlige regler, hvor der stilles krav vedr. minimumsalder ved salg, dyrlægetilsyn, personalets kvalifikationer samt indretning af opholdsarealer.

Katte på gårde kan have en rolle som brugsdyr, nemlig som led i bekæmpelse af rotter og mus.

Foto: Lene Nielsen Vægrum, Kattens Værn

Nogle katte lever på gårde, hvor de kan have en dobbeltrolle dels som familiedyr med adgang til ejerens bolig dels som skadedyrsbekæmper i staldene, eller de kan udelukkende fungere som skadedyrsbekæmpere, dvs. de er brugsdyr uden adgang til ejerens bolig og kan evt. holdes permanent i en staldbygning uden adgang til at komme ud. Ejerkattens levevilkår spænder således fra et liv med begrænsede udfoldelsesmuligheder og måske ophold i bur, til et liv med vide rammer (om nogen rammer overhovedet), hvor maden serveres, og der tilbydes et trygt og komfortabelt opholdssted. Det frie liv har dog også sin pris med risiko for fx slåskampe, infektioner og påkørsel.

For de herreløse katte gælder en tilsvarende vifte af vilkår. Nogle katte lever med fast tilknytning til en stabil foderkilde, enten fordi mennesker regelmæssigt lægger foder ud til dem, eller fordi området er rigt på byttedyr eller affald, der kan tjene som foder. Herreløse katte kan således være i god stand, selv om de ikke har en ejer i traditionel forstand til at sørge for dem. De katte, der holder til i sommerhusområderne, nyder tilsvarende godt af menneskers tilbud om foder og ophold i sommerperioden, men det må formodes, at mange har sværere ved at klare sig under vinterens barskere vilkår, da de nu er blevet vænnet til ikke at skulle sørge for sig selv. De katte, der måtte leve vildt, og dermed ingen kontakt vil have til mennesker, vil selvsagt ligesom andre vilde dyr klare sig mere eller mindre godt afhængig af bl.a. fødegrundlaget og vejret.

Forpligtelser forbundet med hold af katte

Hold af katte er ligesom hold af alle andre dyr underlagt dyreværnsloven (LOV nr. 386 af 6/6/1991 med senere ændringer). Ifølge loven skal dyr behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod bl.a. smerte, lidelse og angst. Loven fastslår endvidere, at enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt og huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologi-

ske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov. Danmark har desuden tiltrådt Den Europæiske Konvention af 13. november 1987 om beskyttelse af kæledyr. Konventionen er ikke direkte omsat til dansk lovgivning, men kravene i konventionen er for en stor del dækket af den danske dyreværnslov. I Konventionen stilles fx bl.a. eksplicitte krav om, at familiedyr ikke må lades i stikken, og at der skal tages alle rimelige foranstaltninger for sikre, at familiedyret ikke løber bort. Selv om sådanne krav ikke er anført direkte i dyreværnsloven kan en manglende opfyldelse af kravene anses for at være en overtrædelse af dyreværnsloven. De enkelte medlemslande forpligter sig endvidere ifølge Konventionen til at virke for udviklingen oplysnings- og uddannelsesprogrammer bl.a. med henblik på at modvirke ikke planlagt formering af familiedyr.

I Konventionen til beskyttelse af kæledyr lægges endvidere op til et forbud mod kirurgiske indgreb med ikke helbredende formål, dvs. indgreb der udføres af kosmetiske grunde eller af hensyn til dyreejerens bekvemmelighed (fx fjernelse af kattes kløer). Henvisningen til ejerens bekvemmelighed er ikke direkte omsat til dansk lovgivning, men Det Veterinære Sundhedsråd drøftede allerede i 1986 spørgsmålet om operativ fjernelse af kattekløer af bekvemmelighedsgrunde. Sundhedsrådets holdning var, at et sådant indgreb må anses for ikke at være i overensstemmelse med dyreværnsloven. I Konventionen anføres dog visse undtagelser fra forbudet, fx indgreb, der skal forhindre reproduktion. Når det drejer sig om kastration og sterilisation, synes der dog både i Danmark og i andre lande at være en mere liberal holdning, end der lægges op til i konventionen. Det er nemlig almindelig praksis og bredt accepteret at neutralisere katte (dvs. kastre hankatte og sterilisere hunkatte), også selv om man ved, at kattene skal holdes inden døre og dermed ikke vil have adgang til at reproducere sig – en praksis, der synes at bero bl.a. på hensyn til ejerens bekvemmelighed (fx at undgå at hankatten strinter) snarere end ønsket om at forhindre katten i at reproducere sig.

Omstrejfende ejerkatte

Loven om mark- og vejfred (LBK nr. 818 af 11/12/1987 med senere ændringer) vedrører håndtering af husdyr og visse skader som dyrene evt. måtte have forvoldt, hvis de er kommet uden for deres ejers grund. Loven er oprindeligt udformet med tanke på fx undsluppet kvæg, men gælder også for ejerkatte. I følge loven har man som ejer af en kat pligt til at sørge for at holde katten inde på ens egen grund. Fritgående katte i tættere bebyggede områder, fx et parcelhuskvarter, vil dog typisk naturligt færdes over områder, der rækker ud over ejerens grund. Det kan derfor være vanskeligt at leve op til denne forpligtelse, med mindre man bor på landet og råder over større arealer, eller begrænser kattens råderum fx ved at indrette en løbegård til katten.

Hvis katten kommer ind på en anden persons grund, har vedkommende ret til selv at indfange katten (eller evt. lade andre gøre det – fx få hjælp fra et familiemedlem eller en anden nabo). Indfangningen skal ske på en hensigtsmæssig måde, dvs. uden at katten lider overlast. Såfremt indfangningen ikke er sket på en hensigtsmæssig måde, og katten som følge deraf kommer til skade eller omkommer i forbindelse med indfangningen, kan dette blive betragtet som en overtrædelse af dyreværnsloven. I en sådan situation pålægger mark- og vejfredsloven ikke den, der har indfanget katten, nogen pligt til at betale erstatning til ejeren, men der kan dog stadig godt blive tale om en erstatning jf. almindelige erstatningsansvarsregler.

Snarest muligt og senest 24 timer efter indfangningen, skal ejeren af katten underrettes herom eller – såfremt ejeren af katten ikke kendes – skal katten enten slippes løs eller indfangningen anmeldes til politiet. Politiet har som udgangspunkt pligt til at sørge for fremlysning af katten. Ejeren af katten har pligt til at refundere evt. udgifter fx til foder til katten eller til annoncering i forbindelse med fremlysning. Hvis den, der har indfanget katten, undlader at underrette kattens ejer eller politiet, har katteejeren dog ikke pligt til at erstatte evt. udgifter til foder men har til gengæld ret til erstatning

for afsavnet af katten. Hvis ejeren af katten ikke henvender sig inden 24 timer efter underretningen eller 3 dage efter fremlysningen, kan katten videreformidles. I praksis bliver katte, der er indfanget, og hvor ejeren ikke umiddelbart kan identificeres, typisk afleveret på dyreinternater. Her undersøges om katten er efterlyst, og hvis ikke man kan finde frem til en ejer, vil katten som oftest efter en uges tid blive forsøgt videreformidlet til en ny ejer eller, hvis dette ikke er muligt, blive aflivet.

Hvis katten færdes på en anden persons grund, og det ikke har været muligt at indfange katten, kan kattens ejer (såfremt denne kendes) straffes med bøde for at have forvoldt ufred. Det er dog blevet oplyst overfor Rådet, at der også kan udstedes en bøde, selv om katten kan indfanges. Bøder vil dog typisk være en sidste udvej, når der er tale om, at en kat trods gentagne henvendelser til ejeren og evt. gentagne forsøg på indfangning fortsat er til væsentlig gene. Det er op til den lokale politimyndighed at skønne i det enkelte tilfælde, om forholdet er alvorligt nok til at udløse en bøde. Det har dog ikke været muligt at få oplyst, i hvor høj grad politiet gør brug af denne mulighed.

Endelig fremgår det af loven, at man må nedskyde (eller på anden måde dræbe) en omstrejfende ejerkat på ens egen grund, når blot ejeren af katten i forvejen er blevet advaret, eller – hvis ejeren ikke kendes – der er udsendt en advarsel, fx ved annoncering i den lokale avis, inden for det sidste år. Dette er naturligvis under forudsætning af, at øvrige regler er overholdt vedrørende skydning og anden form for aflivning.

Hvis katten har forvoldt skade på en anden persons grund, har ejeren pligt til at erstatte skader, der er omfattet af loven om mark- og vejfred. Loven er dog som nævnt primært rettet mod større husdyr end katte, hvilket bl.a. afspejler sig i de former for skader, der dækkes af dette særlige erstatningsansvar. Dette gælder nemlig jordbrugsskader, det vil typisk sige skader på vegetation, hegn og jordbund, og skader på andre husdyr. Skader på ting som fx biler eller personskader er ikke omfattet af mark- og

vejfredslovens særlige erstatningspligt. Her gælder dog almindelige erstatningsansvarsregler, hvor det typisk vurderes, om ejeren af dyret kan »bebrejdes noget« i den konkrete sag, dvs. om ejeren ved forsætlig eller uagtsom adfærd er skyld i, at skaden er opstået.

Mærkning og registrering

Siden midten af 1970'erne er det blevet anbefalet, at ejere af katte sørger for, at katten mærkes og registreres. Mærkningen kan enten være i form af en øretatovering eller en chip under huden, der aflæses med skanner. Der findes på nuværende tidspunkt to separate katteregistre, hos hhv. Kattens Værn og Inges Kattehem. Der er i dag samlet set registreret knap 500.000 katte i de to registre, men tallet er forbundet med noget usikkerhed, da den samme kat kan være registreret i begge registre. I foråret 2004 har de to organisationer indgået en aftale om sammenlægning af de to registre. De nærmere detaljer vedrørende etablering og drift af det nye fælles register forventes aftalt i løbet af 2004. Begge organisationer har noteret sig, at antallet af registreringer af katte er i stigning. Det er dog uvist om dette skyldes, at relativt flere katteejere får deres katte mærkede og registrerede, eller om det blot afspejler det forhold, at antallet af katte, der holdes som husdyr er stigende. Dyrenes Beskyttelse har for nyligt offentliggjort en undersøgelse af hold af familiedyr i almennyttige boliger, der viser, at kun 45% af indekattene og 58% af udekattene er mærkede.

Fordelen ved, at katten er mærket og registreret, er, at man kan finde frem til ejeren, fx hvis katten er løbet væk og søger til/finde af andre mennesker, eller hvis katten er kommet til skade eller er død fx efter at være blevet påkørt. Ligeledes kan folk, der føler sig generet af katten, jf. ovenstående, få mulighed for at kontakte ejeren for at finde en løsning. Dette kan ud over at være i kattens og ejerens interesse også være en fordel for den, der gerne vil have sat en stopper for generne, men ikke ønsker, at

katten skal aflives. Endnu en tungtvejende grund til at mærke og registrere ejerkattene er for at kunne skelne dem fra herreløse katte. Hvor herreløse katte af nogle kan anses som en berigelse, betragtes de af andre som skadedyr, der bør bekæmpes. Eftersom mange ejerkatte som før nævnt har adgang til at færdes udendørs på egen hånd, kan det være svært at skelne mellem ejerkatte og herreløse katte, når der sættes ind med initiativer til forvaltning af herreløse katte i et område. Mærkning og registrering af ejerkatten sikrer, at man kan finde frem til ejeren, og at katten ikke blot aflives.

Gener der typisk forbindes med katte

Hvor nogle mennesker blot nyder synet af en kat i deres nærmiljø, finder andre kattes tilstedeværelse stærkt generende. De gener, som katte typisk forbindes med, er risiko for overførsel af sygdomme, at de tager småfugle og andet vildt, eller at de larmer og sviner.

Risiko for overførsel af sygdomme

Selv om katte behandles regelmæssigt for parasitter som fx lopper og orm, kan parasitterne være svære at bekæmpe, fordi de katte, der færdes ude, har kontakt med nye smittekilder i form af andre evt. ikke behandlede katte (fx herreløse katte) og disse kattes afføring, samt inficerede byttedyr. Kattene kan derfor få nye infektioner, så snart de er blevet behandlet. Kattene opbygger imidlertid en vis immunitet og er ikke nødvendigvis selv generet af parasitter. De kan dog stadig smitte andre – både katte og i sjældne tilfælde også mennesker (såkaldte zoonoser). Det kan således ikke lade sig gøre at holde alle ejerkatte fri for parasitter hele tiden. Spørgsmålet er dog også, om det i det hele taget er nødvendigt (eller hensigtsmæssigt set i relation til risikoen for opbygning af resistens hos parasitterne). Den Danske Dyrlegeforening afholdt i 2002 et seminar om katte, hvor der bl.a. blev sat fokus på smitterisiko i relation til zoonoser som orm, salmo-

nella og toxoplasmose. Det fremgik på seminaret, at sandsynligheden for at få orm fra katten er ringe (overførsel af spoleorm er sjælden og overførsel af bændelorm forudsætter, at man spiser en loppe), og risikoen er væsentlig større for at få salmonella fra vilde fugle og toxoplasmose fra rå kødfars, end for at disse zoonoser overføres fra katte. Det blev derfor konkluderet, at problemet med zoonoser i relation til katte reelt er væsentligt mindre, end det har ry for. Selv om de herreløse katte udgør et potentielt reservoir for smitte til ejerkatte, og dermed også til videre smitte mellem ejerkatte og mennesker, skønner fagpersoner på området således, at der ikke er nogen betydelig zoonoserisiko forbundet med katte.

Jagt på fugle og andre vilde dyr

Fugle udgør kun en mindre del af kattens føde, og selv om katten kan tage både harer og fasaner, må ræven formodes at være en væsentlig større trussel mod disse dyr. En undersøgelse viser, at den danske småfuglebestand aldrig har været så stor som nu i villakvarterer, samtidig med at der i samme områder er en stor bestand af katte. Udenlandske undersøgelser har heller ikke kunnet bekræfte antagelsen om, at katte udgør en trussel mod fuglebestanden, bortset fra særlige tilfælde, fx på små øer. Når der alligevel er så stor fokus på netop dette spørgsmål, skyldes det derfor nok i højere grad, at det er så synlig en del af kattens adfærd – jagten foregår ofte om dagen og måske lige foran næsen på den, der gerne vil nyde synet og lyden af fuglene i sin have. Nogle forsøger at løse problemet ved at give deres kat et halsbånd på med en klokke, så fuglene bliver advaret, når katten nærmer sig. Det har dog ikke kunnet påvises at have den store effekt på mængden af fugle, kattene fanger, og det kan måske være generende for katten at skulle høre på klokken, hver gang den bevæger sig.

Svineri, larm og anden uorden

Katte kan benytte biler, havemøbler, barnevogne eller andet, der virker indbydende, som hvilested. Det må dog formodes, at de fleste herreløse katte vil være for sky til at komme så tæt på mennesker, og under alle omstændigheder vil være lette at skræmme væk. Spor efter kattepoter på bilen kan være kilde til stor irritation. Også efterladenskaber fra katte kan naturligvis være irriterende, men da kattene som oftest dækker deres afføring til, er det tvivlsomt, om efterladenskaberne overhovedet opdages, med mindre de forekommer fx i sandkasser. Det er dog muligt at beskytte sig mod dette ved at afdække sandkassen, hvilket i øvrigt kan være hensigtsmæssigt af andre grunde. Endelig kan katte larme – fx kan det gå højlydt for sig, når hunkatten er i brunst, eller katte parrer sig eller slås.

Foto: Susan West, Kattens Værn

Foto: Inges Kattehjem

Katte kan benytte fx havemøbler og barnevogne som hvilesteder. Det formodes dog at være de færreste herreløse katte, der kommer så tæt på mennesker.

Hertil kommer at katte, der tilsyneladende er uden ejer, uanset deres sundhedstilstand kan give anledning til bekymringer om, hvorvidt de nu kan klare sig alene, og få velmenende borgere til at føle sig ansvarlige for at skulle »tage affære«.

Forvaltning af herreløse katte

Argumenter for forvaltning

Hvert år fødes killinger, som enten kommer til at indgå i bestanden af herreløse katte eller bliver aflivet. Dyreværnsforeninger og dyrlæger har i mange år arbejdet målrettet på at nedbringe overskuddet af killinger, bl.a. ved at anbefale at neutralisere alle katte, der ikke forventes brugt til avl (eller give hunkattene p-piller), så der så vidt muligt kun fødes killinger, som der må forventes at være ejere til. Udover at fjerne risikoen for uønskede killinger kan neutraliseringen gøre en ejerkat mere attraktiv som familiedyr, fx fordi tendensen til at strinte og slås især hos hankatte ofte samtidig reduceres, og ejerne undgår hunkattens kalden i brunstperioden. Der er ingen opgørelser over, hvor stort »overskuddet« af killinger rent faktisk er, eller hvor mange der produceres af hhv. ejer- eller herreløse katte. En ny undersøgelse foretaget for Dyrenes Beskyttelse og Boligselskabernes Landsforening viste, at 68% af de ejerkatte, der holdes i almenlystige boliger, er neutraliseret. En mindre del af boligforeningerne stiller direkte krav om neutralisering af kattene, som betingelse for tilladelse til kattehold.

Argumenterne for forvaltning af herreløse katte kan groft sagt inddeles i to grupper. Den første gruppe drejer sig om, at kattene skal begrænses eller fjernes som følge af hensyn, der skal tages til mennesker, enten fordi kattens tilstedeværelse slet og ret er uønsket, eller fordi kattene giver anledning til de omtalte gener. Den anden gruppe argumenter vedrører hensyn til kattens velfærd. I følge denne argumentation er forvaltning af herreløse katte nødvendig, fordi livet som herreløs kat er en barsk skæbne, og kattene bør skånes for at leve et forhutlet

liv med risiko for at dø af sult og kulde. Forvaltningens fokus er dels rettet mod katteejere, der anbefales at lade deres kat neutralisere, dels mod de herreløse katte, der indfanges og enten bliver aflivet eller bliver neutraliseret og genudsat.

Mængden og tilstanden af herreløse katte

Der er kun lavet få undersøgelser af tilstanden af de herreløse katte i Danmark. Fx har Dyrenes Beskyttelse forsøgt at afdække omfanget og tilstanden af katte i sommerhusområder. Undersøgelsen har ikke kunnet bekræfte antagelsen om, at katte i sommerhusområder er talrige, herreløse og forhutlede. Det er dog usikkert, om undersøgelsen er repræsentativ for sommerhusområder generelt i Danmark. Undersøgelsen bakkes dog op af en tidligere undersøgelse fra Dyrenes Beskyttelse, hvor dyrlæger har indberettet sundheds- og ernæringstilstanden hos herreløse katte, der er indbragt til klinikken. Denne undersøgelse viste et generelt billede af herreløse katte, som værende i god stand, og har således heller ikke kunnet bekræfte opfattelsen af herreløse katte som forhutlede. I enkelte undersøgelser har man forsøgt at afdække forekomsten af bestemte sygdomme hos de herreløse katte. Undersøgelserne er dog nogle år gamle, og måske er sygdomsbilledet fx vedr. sygdomme som »katte-aids« (FIV) og katte-leukæmi (FeLV) anderledes i dag. Det er også uklart, om den sygdomsforekomst, der er set på de steder, der har været inddraget i undersøgelserne, skal ses som udtryk for, at der her er særlige lokale problemer, eller om det blot afspejler, at disse områder er blevet undersøgt, og problemerne kan have samme niveau andre steder. Der mangler således konkret viden om, hvordan sundheds- og ernæringstilstanden er hos de herreløse katte på landsbasis. Uanset manglen på større undersøgelser berettes der jævnligt om store problemer med forhutlede herreløse katte. Men det er således usikkert, hvor vidt det er en myte, at herreløse katte generelt er forhutlede, og der kan muligvis være store lokale forskelle. En faktor synes at gå igen i både danske og

udenlandske undersøgelser, nemlig at sygdomsforekomsten – ikke overraskende – er væsentligt højere blandt de herreløse katte end blandt ejerkattene. De herreløse katte må således antages at udgøre et reservoir for potentiel smitte til ejerkattene. At sygdomsforekomsten er mindre hos ejerkatte, der går ude og har kontakt med de herreløse katte, kan muligvis skyldes, at ejerkattene ofte er neutraliserede, hvilket nedsætter tendensen til slåskampe og dermed reducerer smitterisikoen.

Strategier for forvaltning

Der findes forskellige strategier for forvaltning af herreløse katte. Hvis det besluttet, at der skal gribes ind, er der typisk tre mulige skæbner for kattene, efter de er blevet indfanget: aflivning, neutralisering og genudsætning, eller – for særligt tamme katte – videreformidling til en ejer. Kattene kan enten blive aflivet, fordi der er nogle mennesker, der gerne vil være fri for kattene, eller af dyreværnsmæssige hensyn fx hvis der er væsentligt flere katte, end der er fødegrundlag i området, eller fordi nogle af kattene er syge (eller en blodprøve afslører, at de er sygdomsbærere), tilskadekomne eller for gamle eller svage til at kunne klare sig selv. Der er ikke en samlet registrering af, hvor mange herreløse katte, der aflives årligt. De dyreværnsorganisationer, der administrativt, praktisk og/eller økonomisk formodes at være involveret i størstedelen af aflivningerne, skønner, at der samlet set i deres regi aflives omkring 7.500 herreløse katte om året af dyrlæger, katteinspektører eller på internater (en katteinspektør er en person, der er ansat – typisk af en dyreværnsorganisation – til at indfange og evt. aflive katte. Katteinspektøren arbejder under instruktion og tilsyn af en dyrlæge). Tallet er dog noget usikkert og kan desuden variere fra år til år. Hertil kommer et antal herreløse katte, der aflives hos praktiserende dyrlæger, uden afregning med dyreværnsorganisationerne, fx fordi udgifterne dækkes af dyrlægen selv, kommunen eller private. Det samlede antal af herreløse katte, der aflives

årligt, må derfor antages at være væsentligt højere – op mod 20.000 anses af praktiserende dyrlæger ikke for urealistisk.

Kattene kan også blive genudsat i området, hvor de blev indfanget, efter at være blevet neutraliseret og efter aftale med beboere i området, der påtager sig ansvaret med at følge og evt. fodre kattene. De dyreværnsorganisationer, der yder økonomisk tilskud til fodringen, stiller således typisk samtidig krav om, at kattene neutraliseres (eller hvis dette ikke er muligt, at hunkattene gives p-piller), mærkes og registreres som tilhørende enten foderværten eller den pågældende organisation. I Storbritannien har man tilsvarende forvaltningsprogrammer med neutralisering og genudsætning af katte og tager en sådan ansvarsforpligtelse meget seriøst – man kan således retsforfølges, hvis man ikke følger kattene efter genudsættelse. En vigtig begrundelse for programmerne med neutralisering og genudsætning er, at det ikke nytter blot at fjerne kattene, da nye katte blot vil komme til. Ved at beholde de neutraliserede katte kan man holde andre katte væk uden at bidrage til at bestanden af katte øges, og samtidig så vidt muligt sikre, at de katte, der er tilbage, får et anstændigt liv. Neutralisering må dog især rettes mod hunkattene for at være effektivt til begrænsning af kattebestanden, da hankatte typisk færdes over større områder end hunnerne, og intakte hankatte fra nærliggende områder derfor kan parre sig med evt. intakte hunkatte. Programmerne med indfangning, neutralisering og genudsætning har efterhånden været brugt en del år både herhjemme og i udlandet. Programmerne rapporteres at have en god effekt, men er genstand for en del debat. Der er ingen dokumentation for, at neutraliserings- og genudsætningsprogrammerne for herreløse katte har den store effekt samlet set på bestanden af katte, og konsekvenserne for de neutraliserede herreløse katte, der genudsættes og skal klare sig blandt intakte katte, kendes ikke. Der mangler således stadig grundige evalueringer af arbejdet både i relation til de genudsatte kattenes velfærd og til ønsket om at holde populationen af katte nede. Endelig kan man

gøre det mindre attraktivt for kattene at opholde sig i området ved at begrænse deres fødegrundlag fx ved at benytte en anden form for skadedyrsbekæmpelse, eller ved at ophøre med at lægge foder ud.

Indfangning af herreløse katte

Ønsket om at etablere et mere systematisk arbejde vedrørende forvaltning af herreløse katte resulterede i 1984 i Bekendtgørelse om indfangning og aflivning af herreløse katte (BEK nr. 384 af 17/06/1984). Bekendtgørelsen stiller krav om, at de herreløse katte ved indfangning skal behandles forsvarligt, ikke må udsættes for unødigt lidelse; og såfremt kattene skal aflives, skal det foregå så hurtigt og smertefrit som muligt. Indfangning og aflivning af herreløse katte må således kun foretages af en praktiserende dyrlæge eller en person, som dyrlægen har instrueret og fører tilsyn med. Der skelnes i bekendtgørelsen mellem to typer af indfangning – indfangning med henblik på aflivning og indfangning med henblik på andre foranstaltninger. Indfangning med henblik på aflivning må kun foregå efter anmodning fra kommunen, med mindre der er tale om, at katten bør aflives af dyreværnsmæssige årsager. I praksis betyder dette, at enten skal den, der ønsker katten aflivet, have tilladelse fra kommunen, før der sammen med dyrlægen kan træffes videre foranstaltninger, eller også skal kommunen – hvis den skønner det nødvendigt – sørge for at iværksætte de nødvendige tiltag, hvis en borger gør opmærksom på, at der er et problem med herreløse katte. Indfangning med henblik på andre foranstaltninger, typisk at katten – hvis den er rask og i god stand – neutraliseres og derefter genudsættes, hvor den blev indfanget, kan ske efter anmodning fra enhver. Kommunerne kan, men har ikke pligt til at betale omkostningerne til en sådan indfangning og aflivning/neutralisering. Dyreværnsforeninger har i en årrække ydet finansiel støtte gennem aftaler med dyrlæger om aflivning eller neutralisering i forbindelse med genudsætningsprogrammer.

Aflivning af katte

Både ejerkatte og herreløse katte, der skal aflives, er som udgangspunkt omfattet af dyreværnslovens krav om, at dyr aflives så hurtigt og smertefrit som muligt samt den tilhørende Bekendtgørelse om slagtning og aflivning af dyr (BEK nr. 1037 af 14/12/1994). Bekendtgørelsen stiller generelt krav om, at dyr skal beskyttes bedst muligt mod opidselse, smerte og lidelse under bl.a. fastholdelse og aflivning. Det anføres videre, at kun dyrlæger, slagtere, personer med jagttegn eller andre personer, der har modtaget uddannelse i slagtning og aflivning må aflive katte. Dette gælder dog ikke kattekillinger, der aflives i umiddelbar tilslutning

Herreløse katte indfanges typisk af privatpersoner eller katteinspektører. Kattene aflives om nødvendigt af katteinspektøren eller en dyrlæge ved injektion af en overdosis sovemiddel.

Foto: Kattens Værn

til fødslen eller senest en uge efter fødslen. Endelig gentages i bekendtgørelsen bestemmelsen fra dyreværnsloven om, at aflivning ved drukning ikke må finde sted. For herreløse katte, der er indfanget forud for aflivningen, gælder desuden bekendtgørelsen om indfangning og aflivning af herreløse katte jf. ovenstående. Det betyder, at fx en slagter eller jæger kun må aflive indfangede herreløse katte, såfremt det sker efter instruktion af og under tilsyn af en dyrlæge.

Der er endvidere til praktiserende dyrlæger udarbejdet vejledende retningslinier til bekendtgørelsen om indfangning og aflivning af herreløse katte (RTL nr. 140 af 23/10/1997). I retningslinierne gives nærmere specifikationer vedr. krav til fælderne, så kattene ikke lider overlast ved indfangningen, og vedr. aflivningsmetoderne. Som hovedregel anbefales at aflive kattene ved injektion af stoffer, der har en dødelig virkning. Man kan dog også aflive kattene ved gasning med CO (kulilte) eller CO₂ (kuldioxid) jf. de regler, der gælder for aflivning af pelsdyr. Aflivning med ubehandlet udstødningsgas fra en bilmotor må således ikke foretages. I praksis indfanges de herreløse katte typisk af privatpersoner eller en katteinspektør. Kattene aflives af katteinspektøren eller en dyrlæge ved injektion af en overdosis sovemiddel. Så vidt Rådet er orienteret, giver denne praksis ikke anledning til problemer af dyrevelfærdsmæssig karakter.

Vejledningen til bekendtgørelsen tager højde for den situation, hvor aflivning skønnes nødvendigt, men det ikke er muligt at anvende de førnævnte metoder, idet der gives mulighed for undtagelsesvist at aflive en kat ved skydning. Herved forstås situationer, hvor den herreløse kat ikke kan indfanges i en fælde, men dog er delvist indfanget, fx hvis katten sidder i et træ eller er fanget i en lukket gård. Vejledningen lægger hermed op til først at forsøge at indfange herreløse katte (og om nødvendigt aflive med injektion), og at aflivning ved skydning kun bør finde sted, såfremt indfangning har vist sig umuligt, og katten bør aflives. Bekendtgørelsen om indfangning og aflivning af herreløse katte

regulerer *ikke* aflivning af herreløse katte uden forudgående indfangning.

Tidligere var det tilladt jægere at nedskyde omstrejfende katte, uanset om kattene var herreløse eller havde en ejer, bare de var mere end 150 m fra andens mands grund. Denne bestemmelse i lov om jagt og vildtforvaltning (LBK nr. 114 af 28/01/1997) er nu ophævet. Baggrunden herfor er, at katte i jagtsammenhæng traditionelt opfattes som tamdyr og ikke som vildt og derfor ikke skal være omfattet af jagtlovgivningen. Det er som tidligere anført stadig tilladt jf. loven om mark- og vejfred, at skyde en ejerkat, der færdes på ens egen grund, såfremt ejeren af katten er blevet advaret forinden. Det er dog vigtigt at notere sig, at loven om mark- og vejfred kun gælder for nedskydning af ejerkatte. Der gælder således ingen regler vedr. nedskydning af herreløse katte, hvilket i praksis betyder, at nedskydning af herreløse katte lovligt kan foretages af personer med våbentilladelse, når der ikke er tale om forudgående indfangning, og når nedskydningen sker på en dyreværns-mæssig forsvarlig måde (dvs. så hurtig og smertefri en aflivning som muligt). Det kan dog i praksis være meget svært at vurdere, om en omstrejfende kat ejes af nogen, idet fx en øretatovering kan være vanskelig at se på afstand. Justitsministeriet har derfor henstillet til Danmarks Jægerforbund, at en jæger forud for nedskydning af en kat bør være meget opmærksom på den ovenfor nævnte regel om forudgående advarsel efter mark- og vejfredsloven.

Ansvarsfordeling

I dag er forvaltningen af herreløse katte kommunernes ansvar. Kommunerne har dog ikke pligt til at have en bestemt »kattepolitik«, og der er derfor ingen officielle retningslinier eller central registrering af, om og i givet fald hvilken form for forvaltning den enkelte kommune har. Kommunerne håndterer derfor situationen meget forskelligt og har vidt forskellige standarder. Dette afspejler muligvis, at kommunerne også har meget forskellige

problemstillinger, fx problemer i forbindelse med katte i lejligheder eller i sommerhusområder. Nogle kommuner har fast samarbejde med dyreværnsorganisationer, og nogle har aftaler med lokale dyrlæger om fx indfangning og aflivning af herreløse katte i sommerhusområderne om efteråret. Andre kommuner igen griber kun ind i konkrete sager, hvor der er store problemer. Og endelig vælger nogle kommuner efter sigende at forholde sig helt passivt. Ifølge en undersøgelse, som Kattens Værn lavede i 1997, havde ca. 1/3 af kommunerne på det tidspunkt faste aftaler med Kattens Værn, ca. 1/3 havde aftaler med lokale dyrlæger, mens den sidste tredjedel ingen aftaler havde. Den Danske Dyrlægeforening har forgæves forsøgt at få etableret en fælles standard for kommunerne med henblik på forvaltning af herreløse katte.

En del opmærksomhed er rettet mod at forebygge, at der overhovedet er en bestand af herreløse katte. Fokus er her rettet mod at sikre, at de katte, der har en ejer, er frataget muligheden for at reproducere sig og dermed risikere at bidrage med killinger til bestanden af herreløse katte. Især gårde med hold af katte har fået skyld for at lade kattene parre sig frit og dermed producere killinger fx til omkringliggende sommerhusområder. Dette er dog ikke dokumenteret. En enkelt katteorganisation, Als og Sundeveds Kattefond, har specialiseret sig i at neutralisere gårdkatte.

Dyreværnsorganisationer har længe opfordret til, at katteejernes ansvarsfølelse styrkes, og kattens retsstilling forbedres. Der er efterhånden udarbejdet flere forskellige forslag til tiltag, der sigter mod at forbedre forholdene for kattene. Dyrenes Beskyttelse, Den Danske Dyrlægeforening og Kattens Værn har sammen produceret et debatoplæg med forslag til ny lovgivning. Det Veterinære Sundhedsråd er kommet med forslag til en ny kattelov, og dyreværnsfonden Inges Kattehjem har ligeledes lavet et oplæg til et Dansk Katteregister. Endelig er kattene sat på den politiske dagsorden. Ikke blot i regeringen, men også blandt Folketingets medlemmer, arbejdes der på at få etableret et regelsæt, der

samler lovgivning vedrørende katte og gør den mere tidssvarende.

4. Etiske overvejelser

Generelt

Det Dyreetiske Råd har i forbindelse med denne udtalelse valgt at se på katte generelt. Baggrunden herfor er, at katten i modsætning til andre af vores husdyr, ikke kan klassificeres entydigt som værende fx et familiedyr, et brugsdyr eller et vildt dyr. Tilsvarende kan mange af de problemer, som katte kan give anledning til, heller ikke klart henføres til bestemte typer af katte, fx herreløse. I denne udtalelse har Rådet valgt at skelne mellem to grupper af katte – dem, der har en ejer, og dem der ikke har. Rådet er opmærksom på, at der altid vil være katte, der ikke passer klart i disse grupper men finder, at fokus i den principielle diskussion bør være på, hvordan evt. problemer skal håndteres og ikke på, om det er ejerkatte eller herreløse katte, der er årsag til problemerne. I de konkrete tilfælde bliver spørgsmålet om ejerskab imidlertid naturligvis afgørende for, hvilke løsningsmuligheder der er, fx om der kan findes en ejer, som kan holdes ansvarlig, eller om andre skal tage ansvaret for at føre de mulige løsninger ud i livet.

Der er næppe tvivl om, at spørgsmålet om fordelingen af ansvaret er forklaringen på, at det indtil nu har knebet med den politiske vilje til at gøre noget for at sikre velfærden for de katte, der ikke umiddelbart er tilknyttet en ejer. Politikerne frygter, at alle problemer og omkostninger bliver lagt over på kommunerne og andre dele af det offentlige apparat. Derfor forudsætter en politisk acceptabel regulering af de herreløse kattes forhold, at der sker en rimelig fordeling af ansvaret for kattene.

Samtidig ser Rådet en sammenhæng mellem lovgivning og holdningsændringer, og Rådet finder, at der bør manes til besindighed med hensyn til

lovændringer, der er ude af trit med befolkningens holdninger. Rådet påpeger videre behovet for at vurdere indirekte konsekvenser af evt. lovgivningsmæssige tiltag, fx risikoen for at folk holder op med at tage sig af herreløse katte, hvis dette medfører for stor en forpligtelse.

Uønskede killinger og mål med forvaltning af herreløse katte

Rådet anerkender det forhold, at der fødes flere killinger, end der kan afsættes som ejerkatte. Rådet ser det imidlertid ikke som en selvfølge, at dette overskud skal betragtes som en ubetinget negativ faktor. For det første er overskuddet af katte efter Rådets opfattelse først et problem, hvis kattene ikke kan klare sig selv eller er til væsentlig gene for mennesker. Dernæst påpeger Rådet, at der kan argumenteres mod neutralisering, fx fordi ejeren ønsker, at katten først får 1-2 kuld eller synes, at det er for dyrt – ofte også set i lyset af den korte tid, man måske forventer at have katten i.

Rådets medlemmer er imidlertid enige om, at ejere af katte bør tage ansvar for deres katts potentielle reproduktion og finder det uacceptabelt blot at »lade stå til«. Nogle medlemmer finder, at det bør være op til den enkelte katteejer at vurdere, hvilken strategi man vil benytte og således respektere, at

Som katteejer eller fodervært bør man tage ansvaret for kattens reproduktion – ved neutralisering af katten eller aflivning af det overskydende afkom.

Foto: Thomas Bolbroe, Dyrenes Beskyttelse

nogle ikke ønsker at neutralisere deres kat. Sådanne katteejere må efter disse medlemmers mening så i stedet sørge for, at de overskydende killinger aflives på forsvarlig vis. Andre medlemmer er i princippet enige heri men stiller sig samtidig tvivlende over for, om katteejere i praksis rent faktisk kan og vil sørge for at få de overskydende killinger aflivet. Disse medlemmer mener derfor, at det gennem neutralisering bør sikres, at der ikke fødes for mange katte.

Rådets medlemmer er endvidere enige om, at diskussionen om strategier til begrænsning af kattes reproduktion rummer et etisk dilemma. Rådet mener hermed, at hvor der kan være grunde til at overveje det rimelige ud fra en etisk synsvinkel i at bortoperere sundt væv og fratage kattene deres naturlige reproduktionsmæssige adfærd, kan en strategi, hvor man undlader at forebygge gennem neutralisering, og hvor fødsel og efterfølgende aflivning af killinger derfor kan forudses, også give anledning til etiske betænkeligheder. Uanset hvilken fremgangsmåde katteejerne anvender til at kontrollere deres kattes reproduktion, understreger Rådet, at dets primære fokus er de katte, der nu engang fødes og opfordringen til, at de sikres acceptable vilkår eller – om nødvendigt – aflives.

Diskussionen omkring mål og midler i forvaltning af herreløse katte er kompliceret, fordi der er begrænset viden om virkningen af forskellige forvaltningstiltag. Desuden er der etiske holdninger og følelser involveret. Rådet har sympati for de oplæg vedr. katte, som er udarbejdet fra andre sider, men er i visse spørgsmål kommet frem til andre konklusioner. Rådet finder især, at der er behov for at overveje, med hvilket formål bestanden af herreløse katte eventuelt skal begrænses. Efter Rådets opfattelse bør antallet af herreløse katte ikke begrænses alene for »en god ordens skyld«. Det er næppe realistisk at blive af med alle herreløse katte, og spørgsmålet er også om dette overhovedet er ønskeligt. Det har ikke kunnet dokumenteres, at der generelt er velfærdsmæssige problemer i bestanden af herreløse katte (selv om der kan være

lokale problemer). Rådet ønsker således ikke, at de herreløse kattes tilstedeværelse i sig selv skal gøres til et problem. Rådet mener dermed, at der kun skal gribes ind over for bestanden af herreløse katte, hvis der lokalt rent faktisk er et problem, enten fordi mennesker føler sig generet af kattene eller af velfærdsmæssige årsager, fordi kattene er syge eller ikke kan klare sig selv.

Rådet mener, at man må acceptere, at katte ud over at være familiedyr også er en del af den natur, der omgiver os, og påpeger, at med denne holdning fører også et generelt ansvar. Efter Rådets opfattelse vil der altid være folk, som ønsker at fodre herreløse katte, og Rådet ser ingen grund til at kriminalisere

Det Dyreetiske Råd ser ingen grund til at indføre forbud mod fodring af herreløse katte.

Foto: B. Bærentzen, Kattens Værn

disse personer ved at indføre forbud mod fodring af herreløse katte. Til gengæld opfordrer Rådet stærkt til en mere ansvarlig holdning hos både foderværterne og kommunerne. En målsætning med forvaltning af katte kunne således være at tage større ansvar for kattene og sikre dem mod for dårlige forhold. Rådet kan således støtte dyreværnsorganisationers politik om at kræve neutralisering af katte, der ydes fodertilskud til, så kattebestanden ikke samtidig opformeres. Rådet finder dog grund til at skelne mellem de krav, der kan stilles til kontrol af reproduktionen i forbindelse med den organiserede foderstøtte gennem dyreværnsorganisationer, og de krav der kan stilles til enkelte privatpersoner, der for egen regning fodrer katte.

Rådet mener dermed, at det bør være tilladt at

fodre herreløse katte men understreger, at der følger et ansvar med fodringen. Med den liberale holdning Rådet her lægger op til, kan der således være en pris at betale i form af at aflive et vist antal katte, enten fordi man som fodervært har valgt at sørge for aflivning af overskydende afkom (i stedet for at neutralisere kattene), eller fordi nogle opfatter kattene som værende til gene, eller fordi kattene er ude af stand til at klare sig selv på grund af svækkelse fx som følge af sygdom eller alderdom. Set ud fra en etisk synsvinkel kan det forekomme urimeligt på denne måde at åbne for muligheden for at »lade stå til« og derefter »rydde op«, men Rådet finder, at hensyn til kattens mulighed for et frit liv og til menneskers mulighed for at have forskellige former for hold af og grader af kontakt med katte vejer tungest. Rådets medlemmer ser ikke noget velfærdsmæssigt problem hermed, så længe de katte, der lever, har det godt, og de katte, der aflives, aflives forsvarligt. Som skitseret ovenfor i forbindelse med ejerkattene er nogle medlemmer dog betænkelige ved muligheden for, at en fodervært kontrollerer »sine« kattes reproduktion ved at aflive afkommet, og tvivler desuden på, at det vil fungere tilfredsstillende i praksis. Disse medlemmer mener, at det ved valget om at fodre kattene bør sikres, at kattene også neutraliseres. Alle Rådets medlemmer er dog enige om, at der under alle omstændigheder skal være et beredskab til at håndtere evt. problemer som følge af fodring af herreløse katte (se anbefalinger om forvaltning af herreløse katte).

Endelig finder Rådet det betænkeligt, hvis man ophører med en ellers regelmæssig fodring for at regulere bestanden af herreløse katte, idet dette kan medføre problemer af dyreværnsmæssig karakter. Efter Rådets mening bør man ikke påbegynde fodringen med mindre andre beboere i området er indforstået hermed, og man er villig til at påtage sig det medfølgende ansvar.

Samspil mellem katte og mennesker

Bortset fra de katte, der holdes indendørs og der-

med er isoleret fra andre katte og mennesker, kan alle katte, der færdes frit udendørs – uanset om de har en ejer eller ej – bidrage til svineri og andre gener, der typisk forbindes med katte. Det giver derfor efter Rådets opfattelse ikke mening i denne sammenhæng at skelne mellem ejerkatte og herreløse katte. Spørgsmålet er til gengæld om problemerne rent faktisk har et omfang, der nødvendiggør forebyggelse og evt. sanktionsmuligheder, eller om der er tale om overleverede myter, der snarere næres af modstand mod katte som sådan end af reelle problemer. Rådet har forsøgt at afdække nogle af de problemområder, der typisk drøftes i relation til katte, men erkender at der ikke findes større, dækkende undersøgelser, og Rådets vurderinger må derfor bero på et skøn.

Risiko for overførsel af sygdomme

Argumentet om risiko for overførsel af sygdomme, herunder zoonoser, giver på den foreliggende information efter Rådets opfattelse ikke en vægtig støtte til at skulle have bedre kontrol med katte. Rådet anerkender dog, at den – om end unødige – bekymring omkring zoonoser, som kattens tilstedeværelse i omgivelserne kan være årsag til, kan være et problem, men mener at dette snarere bør håndteres ved iværksættelse af oplysningskampanjer eller ved fx at afdække sandkasser.

Jagt på fugle og andre vilde dyr

Det gør forståeligt nok katten upopulær, at den jager og evt. fanger havens fugle, men dette kan ikke efter Rådets opfattelse danne grundlag for en antagelse om, at fuglebestanden som sådan dermed er truet. Selv om det kan være irriterende at se fugle fordrevet fra sin egen have af naboens kat, eller det kan virke brutalt at overvære kattens jagt på og fangst af fugle og andre dyr, udgør kattene således næppe en reel trussel mod bestanden af småfugle og andre vilde dyr.

Svineri, larm og anden uorden

Kattens ophold og/eller ekskrementer kan være uønsket i fx nabohaven. Rådet mener dog, at katte sviner meget lidt i forhold til hunde og finder derfor, at svineri næppe kan anses for at være et stort

Det kan være irriterende at se fugle fordrevet fra deres have, men katte udgør næppe en reel trussel mod bestanden af småfugle.

Foto: Inges Kattehjem

problem. Rådet anerkender, at ikke-neutraliserede katte støjer, men påpeger samtidig, at det gør andre dyr – og mennesker – også. Rådet mener derfor, at det er rimeligt at forvente, at den tolerance, der udvises over for andre dyr og mennesker også udvises over for katte.

Det Dyreetiske Råd har således ikke vurderet, at disse problemområder, der typisk forbindes med kattehold og/eller herreløse katte, reelt udgør væsentlige problemer. Samtidig viser Rådet dog forståelse for, at mennesker har forskellige grænser for tolerance, og at problemerne derfor af nogle personer kan opleves som store. Som udgangspunkt mener Rådet, at omgivelserne må have ret til ikke at blive påført væsentlige gener af katte. Rådet mener derfor, at det bør være muligt for de, der føler sig generet af katte, at kunne sætte grænser. Spørgsmålet er imidlertid, hvad der kan karakteriseres som væsentlige gener, og hvordan eventuelle gener skal håndteres. Grundlæggende ser Rådet tre principielle udgangspunkter for håndteringen af de gener, katte måtte være anledning til:

- Katte er »hellige«. Katte skal derfor have lov til at være, hvor de vil. Der må således ikke træffes foranstaltninger med henblik på at begrænse deres udfoldelsesmuligheder, og de må ikke aflives, medmindre dette gøres af velfærdsmæssige hensyn.
- En kat, der er til gene, skal fjernes. Enhver, der måtte føle sig generet af en kat, må derfor kunne bede om at få katten fjernet eller aflivet, uanset omfanget af gener og om katten er en ejerkat eller en herreløs kat.
- Katte er en del af menneskers sociale liv og naturen omkring os. Gener fra katte må derfor betragtes på lige fod med andre gener, der følger af at leve i et socialt fællesskab, fx støj fra børn/musik, og med en vis fauna, fx efterladenskaber fra fugle. Der må derfor appelleres til ansvarsfølelse hos katteejere og foderværter samt tolerance fra omgivelsernes side. Herreløse katte, der er til gene eller ikke kan klare sig selv, kan aflives under den kommunale ordning om forvaltning af katte.

Det Dyreetiske Råds medlemmer tilslutter sig alle det sidstnævnte synspunkt. Rådet finder således, at der er behov for at appellere til en større tolerance over for katte hos naboer til ejerkatte, på samme måde som man må tolerere gener fra naboers børn, musikanlæg og lign., og at der udvises samme tolerance over for gener fra herreløse katte, som må udvises over for fx vilde fugles fugleklat-ter. Rådet påpeger dog samtidig, at der skal være mulighed for at kunne sætte grænser for generne, såfremt disse forekommer uudholdelige. Denne mulighed eksisterer dog allerede i dag.

Hvis katten har en ejer, er det i så fald katteejerens ansvar at finde ud af, hvordan problemerne løses, fx ved at holde katten på egen grund. Hvis ejeren trods gentagne henvendelser ikke løser problemet, kan han eller hun idømmes en bøde, hvis

Det Dyreetiske Råd anser det for uacceptabelt at fodre katte i sommerhusområder om sommeren og derefter overlade kattene til sig selv ved afrejse fra sommerhuset.

Foto: Thomas Bolbroe, Dyrenes Beskyttelse

politiet skønner, at generne er væsentlige. Hvis katten ikke har en ejer, skal kommunen som tidligere nævnt give tilladelse, før der kan skrides til handling fx ved at indfange og aflive katten.

Ansvarligt kattehold

Det Dyreetiske Råd finder således, at der er behov for at opfordre til større ansvarlighed ved hold af katte. De personer, der tager en kat til sig, påtager sig også ansvaret for den. I den forbindelse bør det være muligt at finde frem til ejeren af en kat, og katte bør ikke efterlades ved flytning eller på anden måde overlades til sig selv, når de først er vænnet til, at mennesker sørger for dem. Rådet anser det således for at være etisk uacceptabelt, at man for sin egen fornøjelses skyld om sommeren fodrer katte i sommerhusområder, og derefter overlader kattene til sig selv. Hvis man ikke ønsker at tage katten med sig, bør man sikre, at helårsbeboere overtager fodringen, at katten indleveres til et internat, aflives, eller at kommunen adviseres om et potentielt problem i området. Hvis ikke man vil påtage sig dette ansvar i forbindelse med afrejse fra sommerhuset, er det efter Rådets opfattelse uacceptabelt at påbegynde fodringen i første omgang.

Metoder til aflivning af herreløse katte

De aflivningsmetoder, og den prioriterede brug af dem, der anføres til dyrlægerne i de vejledende retningslinier til bekendtgørelse om indfangning og aflivning af herreløse katte, forekommer Rådet acceptable. Så vidt Rådet er orienteret foregår indfangninger og aflivninger i praksis desuden under størst mulige hensyntagen til kattene. Rådet ser derfor ikke umiddelbart nogen grund til at ændre på de gældende regler og praksis. Rådet tilslutter sig herved retningslinierne om, at aflivning med injektion givet af dyrlægen, eller som alternativ af en person dyrlægen har instrueret, bør være

den foretrukne aflivningsmetode, og at skydning kun bør finde sted undtagelsesvis, hvor aflivning er påkrævet og andre aflivningsmetoder ikke kan anvendes. Baggrunden herfor er ikke, at nedskydning, såfremt der er tale om en dygtig jæger, anses for dyreværnsmæssigt uforsvarligt, men at der ikke ved denne metode med sikkerhed på afstand kan fastslås, hvilken kat der er tale om, og hvilket evt. tilhørsforhold katten har. Rådet mener, at andre metoder, som involverer at fange katten i en fælde forud for aflivningen, langt bedre kan være med til at sikre, at kattens identitet og tilhørsforhold fastslås, og at en evt. ejer bliver orienteret om de gener, katten påfører andre, samt får mulighed for at træffe nødvendige foranstaltninger. Herved fjernes også muligheden for at udøve selvtægt, fx som en del af nabostridigheder.

Krav til indendørs hold

En katteejer har jf. dyreværnsloven pligt til at sikre, at katten holdes på en måde, så den får tilgodeset sine fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov. Det Dyreetiske Råd har drøftet, om dette er foreneligt med permanent hold af katte indendørs, fx i lejligheder uden adgang til at komme ud, i et enkelt rum eller i et bur. Rådets medlemmer er enige om, at når det accepteres, at andre dyrearter kan holdes inden døre uden adgang til det fri, må dette også accepteres for katte. Rådet påpeger dog, at det ligesom for andre dyrearter er vigtigt at sikre, at kattens adfærdsmæssige behov tilgodeses på det areal, den har til rådighed, og at nogle katte, fx afhængig af race eller tidligere forhold, vil have vanskeligt ved at trives med en indendørs tilværelse.

5. anbefalinger

Det har stået klart for medlemmerne af Det Dyreetiske Råd under udarbejdelsen af denne udtalelse, at katte ikke i alle forhold kan sidestilles med hunde. Selv om der ikke findes samme omfang af lovgivning for katte som for hunde, er katten efter Rådets opfattelse ikke retsløs, sådan som det ofte hævdes i den offentlige debat. Tværtimod finder Rådet, at den lovgivning, der grundlæggende skal beskytte *kattenes* interesser svarer nogenlunde til den, der ses for hunde. Til gengæld ser Rådet stor forskel på lovgivningen i relation til *menneskers* interesser, fx de krav, der stilles til og forpligtelser, der pålægges hhv. hunde- og katteejere. Rådet ser ligeledes en stor forskel på retsstillingen for folk, som måtte føle sig generet eller blive udsat for skader (på sig selv eller deres ting) på grund af hhv. hunde og katte. Efter Rådets opfattelse afspejler disse lovgivningsmæssige forskelle primært, at dyrene er forskellige fx i forhold til graden af farlighed, gener og skader, de kan forvolde. Rådet ser ydermere nogle forskellige lovgivningsmæssige behov i forbindelse med spørgsmålet om forvaltning, eftersom der ikke ses en reel bestand af herreløse hunde i Danmark på samme måde, som det ses for katte. Det primære sigte med lovgivning, der vedrører hunde, er således et andet end lovgivning, der er relevant for katte. Rådet kan derfor ikke tilslutte sig de initiativer, der har været fremført fra andre sider med ønske om at udvide hundeloven til at omfatte katte, og mener i stedet, at der er behov for separate regler for katte. Det Dyreetiske Råd mener, at der på visse punkter er behov for at revidere den lovgivningsmæssige ramme for hold og forvaltning af katte, men først og fremmest er der behov for at ændre gældende praksis og holdninger til katte generelt.

Et af de ønsker, der har været fremsat i debatten, er ønsket om at samle lovgivning vedrørende katte i ét enkelt regelsæt, så det bliver mere overskueligt, hvilke regler der gælder. Det Dyreetiske Råd har stor forståelse for dette ønske men finder, at problemerne med manglende overskuelighed i relation til

lovgivning er generelle og ikke i særlig grad vedrører lovgivning for katte. Som Rådet ser det, er der ikke umiddelbart nogen løsning på dette problem, der afspejler, at forskellige lovmæssige aspekter dækkes af forskellige myndigheder og administration. Rådet påpeger dog samtidig, at det generelt vil være ønskeligt at sikre, at lovgivningen kan overskues af brugerne og foreslår som en mulig vej frem, at de berørte myndigheder og organisationer fx udarbejder pjecer eller andet informationsmateriale, der samler de relevante oplysninger.

Krav til hold og opdræt af katte

I nogle katterier holdes katte i en udestue, i et lille rum eller i kælderen, men bure ses også – selv om det, så vidt Rådet er orienteret, er sjældent. Selv om burene kan have en rimelig størrelse, er de ikke nødvendigvis indrettet til aktiviteter for katten. Dette kan også gælde små rum. Det gælder for katte som for andre dyr, at ud over et vist minimumsareal er kvaliteten af arealet vigtigere end mængden af plads i sig selv. Det Dyreetiske Råd er usikker på, hvilke forhold katterne på katterier i dag rent faktisk holdes under, men har ud fra en principiel stillingtagen vurderet, at der er behov for at udarbejde regler vedr. erhvervsmæssigt hold af katte. I dag er der kun krav om polititilladelse. For hunde er der detailregler vedr. handel og opdræt, fx om en minimumsalder for salg (hunde min. 8 uger), dyrlægetilsyn, personalets kvalifikationer og indretning af opholdsarealer. Det Dyreetiske Råd ser ingen grund til ikke at stille tilsvarende krav til erhvervsmæssigt hold af katte. Sådanne regler bør efter Rådets opfattelse omfatte i hvert fald nedenstående forhold:

Forbud mod permanent hold af katte i bure

Rådet finder det ikke acceptabelt, at katte holdes i mindre bure (fx 80 × 80 × 60 cm) undtagen hos dyrlæger, på internater, pensioner eller andre midlertidige former for ophold. Hvis katte holdes

Katte bør kun holdes i mindre bure på internater eller andre midlertidige former for ophold.

Foto: Kattens Værn

længerevarende i bure (så det har karakter af permanent ophold), skal buret være stort nok til at kunne indeholde berigende faciliteter og have plads nok til, at katten kan bruge faciliteterne korrekt. Som alternativ kan der fra buret gives fri adgang til fx en løbegård, så katten ikke sidder i buret permanent uden mulighed for adspredelse eller motion.

Krav til areal og faciliteter

Rådet finder, at bure og små rum og lign. bør indrettes, så kattens adfærdsmæssige behov så vidt muligt kan tilgodeses. I den forbindelse kan det tilgængelige areal med fordel udnyttes i højden, da katte foretrækker højt placerede udkigsposter. Der bør således være strukturer i forskellig højde, fx hylder, som katten kan kravle op på og holde udkig fra, kasser som den kan gemme sig i og hvilesteder med blødt underlag. Også kradsefaciliteter, legetøj, kattegræs og andre ting, der kan udforskes, kan være med til at berige kattens miljø. Andre forhold, der bør overvejes, er at sikre rigelig afstand mellem foder og kattebakke, da katte ikke bryder sig om at gå på bakken i nærheden af deres spisested, samt – såfremt der holdes flere katte sammen – at der er nok faciliteter til alle katte og tilstrækkelig plads til, at katterne kan komme væk fra hinanden.

Katte, der holdes permanent indendørs i lej-

I bure og små rum kan det tilgængelige areal med fordel udnyttes i højden, da katte foretrækker højt placerede udkigsposter.

Foto: Jørgen Damkjær Lund, Dyrenes Beskyttelse

ligheder, vil typisk have adgang til hele boligen og dermed til tilstrækkelig mængde af ovennævnte faciliteter i det tilstedeværende møblement. Da adfærdsproblemer imidlertid ses hyppigere hos katte, der ikke har adgang til udendørs arealer, kan der dog også i sådanne tilfælde være grundlag for at berige sin bolig med særlige faciliteter for katten – og også selv om der ikke er tale om erhvervsmæssigt kattehold.

Minimumsalder for »fravænning« og videreformidling af killinger

Erfaringen viser, at killinger, der tages fra deres moder for tidligt, har en øget risiko for at udvikle

Strukturer i forskellig højde, gemme- og hvilesteder samt kradsefaciliteter er med til at berige kattens miljø.

Foto: Inges Kattehjem

adfærdsmæssige problemer senere i livet. Rådet tilslutter sig derfor den ofte fremsatte anbefaling fra dyrlæger og andre om, at killinger skal være minimum 12 uger gamle, før de må videreformidles. Rådet mener, at dette bør være et lovmæssigt krav, der kun tillader undtagelser i særlige tilfælde, fx af hensyn til moderkattens velfærd, eller hvis killingerne alligevel er moderløse. Samtidig påpeger Rådet, at killingerne socialisering i forhold til mennesker fremmes af en tidlig og positiv kontakt til mennesker. Det er derfor nødvendigt, at opdrættere håndterer, leger og kæler med killingerne i ugerne inden, at killingerne formidles videre til de nye ejere, så de kommer til at fungere bedst muligt som familiedyr. I den forbindelse vil det være optimalt, hvis killingerne håndteres af flere forskellige personer (fx både mænd, kvinder og børn), så de vænnes til forskellige mennesker. Det vil desuden være en fordel, hvis killingerne har adgang til opdrætterens bolig, så de vænnes til de lyde, der er forbundet med almindelig husholdning og samvær.

Andet

Der bør stilles krav til personalets kvalifikationer og krav om dyrlægetilsyn svarende til de krav, der stilles i forbindelse med erhvervsmæssig opdræt af hunde.

Rådet er opmærksom på, at tætheden af katte i en enkelt husstand til tider kan være så høj, at det kan give anledning til velfærdsmæssige problemer. Rådet ser dog intet behov for at fastsætte en absolut øvre grænse for, hvor mange katte der kan tillades i en husstand (uanset om der er tale om erhvervsmæssigt hold/opdræt eller ej). For Det Dyreetiske Råds medlemmer er det væsentlige alene spørgsmålet, hvorvidt de katte, man har taget ansvaret for, tilbydes forhold, der tilgodeser deres behov. For Rådet er det således afgørende, at der er plads nok til antallet af katte, og at det område i husstanden, som kattene har adgang til, er indrettet med en tilstrækkelig mængde og kvalitet af faciliteter, der sikrer, at kattenes adfærd tilgodeses, fx at de har foderskåle og kattebakker nok, og at de kan komme væk fra hinanden. Som Rådet ser det, vil der i dag kunne skrives ind på baggrund af dyreværnsloven, hvis ikke forholdene er acceptable. Rådets medlemmer anser derfor den eksisterende lovgivning for at være tilstrækkelig til at sikre ejerkattens velfærd i denne henseende.

Ansvarigt kattehold

Det Dyreetiske Råd finder behov for at opfordre til en ansvarlig holdning til hold af katte, uanset om kattene holdes som ejerkatte, der tager ophold i ejerens bolig, eller kattene »holdes« af en fodervært under frie forhold fx ved regelmæssig fodring.

Mærkning af ejerkatte

Det Dyreetiske Råd mener, at alle ejerkatte som udgangspunkt bør være mærkede og registrerede. Rådet anerkender dog, at dette ikke er muligt i praksis for alle ejere af alle katte men fastholder, at dette bør være udgangspunktet og påpeger, at Rådet dermed anser det for uacceptabelt at undlade mærkning af de katte, der kan mærkes. Rådet mener dog ikke, at der bør stilles et decideret lovkrav om mærkning og registrering af ejerkatte. I modsætning til hunde, hvor mærkningen er afgørende i

Foto: Jørgen Damkjær Lund, Dyrenes Beskyttelse

Foto: Kim Holm Boesen

Mærkning af katte sikrer, at en bortkommen kat kan komme tilbage til sin ejer, eller at man kan finde frem til ejeren og give besked, hvis katten findes død, fx efter påkørsel.

forhold til spørgsmål om ansvar og evt. erstatning, hvis hunden har forvoldt skade, ser Rådet ikke det samme behov i relation til katte, der erfaringsmæssigt ikke giver anledning til større skader eller erstatningssager.

Mærkning af ejerkatte har efter Rådets opfattelse sin primære berettigelse ved at sikre, at en bortkommen kat kan komme tilbage til sin ejer.

Dernæst gør mærkningen det nemmere at se, om en kat reelt er uden ejer, hvilket er relevant for vurderingen og håndteringen af evt. problemer med generende katte. Rådet finder derfor, at ejere af katte må opfordres til at sørge for, at deres kat mærkes og registreres, hvis ejeren vil sikre sig, at man kan finde frem til hende/ham, hvis katten er blevet væk og findes, eller hvis katten findes død, fx efter påkørsel. Mærkningen sikrer endvidere, at katten ikke bliver indfanget som herreløs og evt. aflivet, og omvendt – hvis den mærkede kat påfører andre mennesker gener, skal den være beskyttet mod aflivning. Til gengæld kan man i så fald finde frem til kattens ejer og pålægge denne ansvaret for at træffe passende foranstaltninger for at bringe generne til ophør. Alle ikke-mærkede katte vil omvendt kunne blive betragtet som herreløse og blive indfanget og aflivet under de kommunale ordninger.

Ansvar for katte tilknyttet foderværter, sommerhusområder, landejendomme o.l.

Det Dyreetiske Råd mener, at man har et moralsk ansvar over for de dyr, man fodrer, og understreger, at ikke bare Rådets medlemmer men også den offentlige mening pålægger personer, der påtager sig at fodre katte, en forpligtelse til fortsat at sørge for kattene. Dette fremgår af en dom, hvor en person der gennem et stykke tid havde fodret en kat og derefter ophørte hermed, blev idømt en bøde for overtrædelse af dyreværnsloven. Hermed er det slået fast, at man kan pålægges ikke bare et moralsk men også et juridisk ansvar, når man påtager sig at fodre katte.

Den, der ønsker en bestand af katte i sit nærmiljø, bør efter Rådets opfattelse derfor tage ansvar for den eller de pågældende katte. Som situationen er i dag, kan folk fodre en kat dagligt i årevis og om nødvendigt eventuelt tage den til dyrlæge men stadig hævde, at det ikke er deres kat. Efter Det Dyreetiske Råds opfattelse, tager man ansvaret for katten, når man regelmæssigt fodrer den, hvilket også omfatter at sørge for, at katten behandles el-

ler evt. aflives, hvis den bliver syg, samt at sikre, at kattens reproduktion er under kontrol. Rådet finder det således uacceptabelt at opbygge bestande af katte gennem fodring og påpeger dermed, at når man beslutter regelmæssigt at fodre en kat, skal man samtidig tage stilling til, hvordan kattens reproduktion kontrolleres og sikre, at dette gøres enten gennem neutralisering eller aflivning af overskydende afkom. Hvis foderværten ønsker at ophøre med fodringen (eller af andre grunde er nødsaget til at ophøre hermed, fx pga. flytning eller sommerens afslutning), skal foderværten påtage sig ansvaret for enten at sørge for at andre overtager fodringen, at kattene aflives eller at nogle holder øje med, om kattene kan klare sig uden fodringen. Før en regelmæssig fodringsordning etableres, bør foderværten naturligvis have tilsagn til fodringen af katte fra naboer/ejendomsselskab eller lignende.

Rådet finder, at den glidende overgang fra enkelt- eller lejlighedsvis fodring, over regelmæssig fodring til en fast tilknytning der ligner et ejerforhold, gør det umuligt at trække en fast grænse for, hvornår en fodervært bør sørge for at katten(e) mærkes. Rådet finder dog, at hvis katten(e) indfanges af anden årsag, fx for at blive neutraliseret eller behandlet for sygdom, vil det være oplagt og rimeligt at sørge for, at katten ved samme lejlighed mærkes. Katten kan derefter registreres som tilhørende den pågældende fodervært eller som alternativ hos den dyreværnsforening, der evt. betaler for foderet. Katten(e) får derved status som ejerkatte, selv om de lever frit, og er dermed beskyttet mod indfangning og evt. aflivning.

Afmelding af ejerskab

Hvis katten forlader hjemmet permanent eller ikke længere kommer til foderværtens »foderplads« kan ejeren/foderværten melde til katteregisteret, at katten ikke længere hører til på den pågældende adresse. Dermed kan ejeren/foderværten ikke længere pålægges ansvar for katten, fx i forbindelse med evt. gener eller skader katten måtte forvolde.

Omvendt kan katten risikere at blive opfattet som en herreløs kat og dermed blive indfanget og evt. aflivet uden, at den tidligere registrerede ejer orienteres hergom.

Katteregistre

Det Dyreetiske Råd hilser initiativet velkommen til at samle de to nuværende katteregistre i ét fælles register. Rådet støtter således, at de involverede organisationer søger at finde en løsning på privat basis frem for, at der fra offentlig side iværksættes lovgivning.

Rådet anbefaler, at katteejere får deres kat mærket og registreret i det pågældende katteregister så hurtigt som muligt efter fødsel/erhvervelse for at sikre beskyttelse af katten. Efter Rådets opfattelse er langt den vigtigste konsekvens af en manglende registrering, at katten er uden beskyttelse, og det derfor står private, kommunen eller politiet frit for at beordre katten aflivet. Med andre ord, hvis katten ikke er registreret i katteregistret, så kan den behandles som en herreløs kat.

Registrering i katteregistret

Det er i dag katteejerens ansvar at sikre, at den mærkede kat også rent faktisk tilmeldes et katteregister. Erfaringen viser, at ikke alle katteejere får tilmeldt katten, selv om den er blevet mærket. Mærkningen gør imidlertid ikke meget gavn, hvis ikke registreringen er foretaget. Rådet ser derfor meget positivt på, at der med aftalen om det nye fælles katteregister også lægges op til, at dyrlægerne påtager sig opgaven med registrering som en service i forbindelse med mærkningen af katten, på samme måde som det i dag typisk gøres ved mærkning af hunde.

Mærkningsform

Med hensyn til mærkningsform står valget mellem en øretatovering eller en chip under huden. Rådet

Øretatoveringer giver mulighed for at identificere en kat som havende en ejer, uden at den skal indfanges først.

Foto: Jørgen Damkjær Lund, Dyrenes Beskyttelse

anbefaler mærkning ved hjælp af øretatoveringer frem for chips af to grunde. For det første kan øretatoveringerne ses umiddelbart og på en passende tæt afstand, og giver dermed mulighed for, at katten kan identificeres som havende en ejer eller ej uden først at skulle indfanges, hvilket kan være nyttig information i forbindelse med evt. videre foranstaltninger. For det andet kan øretatoveringerne aflæses uden skanner, hvilket kan være hensigtsmæssigt, fx hvis en bortløben eller trafikdræbt kat er fundet af privatpersoner, der ikke besidder en skanner til aflæsning af en chip og gerne vil finde frem til ejeren. Rådet anbefaler videre, at katte tatoveres i begge ører, da tatoveringen med alderen og i forbindelse med evt. skader kan blive vanskelig at læse – en praksis, der så vidt Rådet er orienteret, allerede er udbredt.

Neutralisering

Det Dyreetiske Råd har drøftet behovet for at sikre, at katte, der ikke skal anvendes i avlen, neutraliseres. Alle medlemmer finder, at der er behov for at appellere til større ansvarlighed hos katteejere, og at alle katteejere, der ikke planlægger, at deres kat skal have killinger eller bruges til avl, bør sørge

for at få katten neutraliseret. Rådet mener ikke, at brug af p-piller til hunkatte kan anses for en tilstrækkelig effektiv metode til begrænsning af reproduktionen, idet det i praksis kan være svært at sikre, at kattene rent faktisk får pillerne, at de får dem ofte nok, og at de ikke kaster pillen op efterfølgende. Rådet anbefaler derfor neutralisering i form af kastration/sterilisation. Nogle medlemmer finder endvidere, at aflivning af det overskydende afkom er et acceptabelt alternativ til neutralisering. Andre medlemmer lægger dog vægt på de etiske betænkeligheder denne strategi må give anledning til og stiller sig samtidig tvivlende over for, om denne strategi i praksis vil være tilstrækkelig til at begrænse mængden af uønskede killinger.

Pligt til at erstatte skader som katten har forvoldt

Katteejere må holdes ansvarlige for evt. skader, som deres dyr forvolder på lige fod med andre dyreejere. Hertil skal dog siges, at omfanget og graden af skader som katte forvolder, så vidt Rådet er orienteret, ikke er så vidtgående som det fx ses for skader forvoldt af hunde. En evt. erstatning må derfor i større udstrækning forventes at kunne rummes inden for rammerne af almindelig økonomisk formåen. Da ejeren kan pålægges erstatningsansvar uafhængigt af, om der er tegnet forsikring eller ej, finder Rådet derfor ikke belæg for at stille krav om, at katteejere skal pålægges en lovpligtig ansvarsforsikring, som det fx ses for hundeejere.

Håndtering af generende ejerkatte

For hunde gælder, at såfremt en hund har forvoldt skade, formodes at være farlig eller er til gene for de omkringboende med gentagen eller vedholdende gøen, kan ejeren gives et pålæg om at holde hunden indelukket, i snor og/eller give den mundkurv på, og såfremt dette ikke følges, kan hunden fjernes og aflives. Det Dyreetiske Råd vurderer imidlertid, at de gener og skader katte kan forvolde ikke kan

sidestilles i omfang og farlighed med gener fra hunde, og at der derfor ikke er behov for at etablere et tilsvarende juridisk beredskab for katte. Rådets medlemmer finder dog samtidig, at det også bør være muligt for folk, der føler sig generet af katte på deres grund at kunne reagere og forvente, at kattens ejer træffer passende foranstaltninger, der bringer generne til ophør. Denne mulighed eksisterer dog allerede inden for de lovmæssige rammer jf. loven om mark- og vejfred. Rådet er bekendt med, at denne lov muligvis påtænkes revideret eller evt. ophævet. Rådet medgiver, at loven ikke er optimal, da den – efter Rådets opfattelse – har den u hensigtsmæssige konsekvens, at katteejere i fx parcelhuskvarterer, der lader deres kat færdes frit, ifølge lovens bogstav kriminaliseres uanset om katten giver anledning til gener eller ej. For Rådet er det således ikke problematisk i sig selv, at en ejerkat færdes på naboens grund. Problemerne opstår først, hvis naboen ikke ønsker kattens tilstedeværelse og har behov for juridisk støtte til at få kattens ejer til at finde en løsning. Rådet har her valgt at udtale sig på baggrund af den nuværende lovgivning, og hvis den relevante lovgivning bliver ændret, anbefaler Rådet, at der sikres et juridisk beredskab, der tager højde for konflikter i forbindelse med kattehold på tilsvarende vis.

Hvis naboerne således føler sig generet af, at en ejerkat færdes på deres grund, kan de i første omgang tage en snak med kattens ejer og opfordre til, at denne overholder sin forpligtelse til at holde katten på egen grund, fx ved at lave en løbegård til katten. Hvis ejeren ikke lever op til sit ansvar om at holde katten på egen grund, kan katten forsøges jaget væk eller indfanget (evt. i en fælde). (Rådet påpeger hertil, at såfremt den, der bortjager/indfanger katten – enten med vilje eller som følge af brug af uhensigtsmæssige metoder – i den forbindelse skader eller afliver katten, kan dette betragtes som en overtrædelse af dyreværnsloven og/eller loven om mark- og vejfred.) Katten kan herefter overdrages til ejeren eller politiet, og der kan foretages en anmeldelse af ejeren for overtrædelse af mark- og

Afdækning af sandkasser kan være nødvendigt for at undgå gener i form af svineri – ikke bare fra katte, men også fra ræve.

Foto: Inges Kattehjem

vejfredsloven på lige fod med andre lovovertrædelser. Mark- og vejfredsloven er dog ikke etableret med parcelhuskvarterer og kattehold i tankerne, og det er derfor op til den lokale politimyndighed at tolke loven i forhold til den konkrete situation og afgøre, om der er behov for at iværksætte evt. sanktioner (fx bøde). Efter Rådets opfattelse bør kattens ejer dog idømmes en bøde såfremt, der er tale om, at katten trods gentagne henvendelser fortsat færdes uden for ejerens grund, og at katten vurderes at være til væsentlig gene. Rådet minder dog samtidig om, at der altid vil være en vis grad af gener forbundet med naboskab, at der nogle gange kan findes andre løsninger på evt. gener end at holde katten på ejerens grund, og at visse foranstaltninger, fx afdækning af sandkasser, kan være nødvendige også af hensyn til at undgå gener i form af svineri fra ræve.

Det Dyreetiske Råd lægger hermed op både til, at kattens ejere udviser ansvarsfølelse, og til at naboerne udviser tolerance, når det gælder mulige gener fra katte. Rådet har kun sparsom information om, hvor store gener katte er anledning til, og har ikke kunnet finde oplysninger om, hvor ofte der er givet bøder i situationer som beskrevet ovenfor, og om de i så fald er givet gentagne gange til samme katteejer. Rådet formoder dog, at motivationen for at holde katten på egen grund vil øges i takt med

antallet af bøder. Rådets medlemmer har forståelse for, at det kan opleves meget frustrerende at stå over for en usamarbejdsvillig katteejer, der trods gentagne bøder ikke træffer de nødvendige foranstaltninger. Rådet finder det dog ikke acceptabelt at gribe til selvtægt – en situation, som ingen kan være interesseret i at ende i. Rådet opfordrer derfor samtidig de stedlige myndigheder til at påtage sig et ansvar, når der indgives anmeldelse vedr. overtrædelse af mark- og vejfredsloven. I den forbindelse er der efter Rådets opfattelse dels behov for oplysning (til fx katteejere, grundejerforeninger og politikredse) om indholdet af mark- og vejfredsloven, dels behov for retningslinier til politiet om, hvornår katteejeres overtrædelse af mark- og vejfredsloven skal resultere i bøde. I den forbindelse kan det fx ikke være afgørende om katten kan indfanges eller ej, sådan som der nu lægges op til med lovens bogstav.

Når katteejeren skal mindes om pligten til at holde katten på egen grund, er det selvfølgelig afgørende, at katten er mærket og registreret, så ejeren kan identificeres. Hvis katten ikke er mærket og registreret og ejeren ikke kendes, kan katten betragtes som herreløs. I så fald må den, der føler sig generet af katten, rette henvendelse til kommunen, der som før nævnt skal give tilladelse til, at katten indfanges og aflives.

Skydning af katte

Det er som tidligere anført stadig tilladt jf. loven om mark- og vejfred at skyde en ejerkat, der færdes på ens egen grund, såfremt ejeren af katten er blevet advaret forinden. Det er tillige tilladt at skyde herreløse katte. Begge dele forudsætter dog, at visse betingelser – bl.a. vedr. brug af skydevåben – er overholdt. Der er enighed blandt Det Dyreetiske Råds medlemmer om, at det som hovedregel ikke længere bør være tilladt at skyde katte, og at dette bør fremgå klart af lovgivningen. Dette gælder uanset, om katten har en ejer eller ej, da det ikke med sikkerhed kan konstateres på afstand, om katten vitterligt er herreløs. Aflivning af katte

ved skydning kan efter Rådets opfattelse kun accepteres i særlige tilfælde, når aflivning er påkrævet, og katten ikke kan indfanges og aflives på anden måde (som fx anført i de vejledende retningslinier til dyrlæger vedrørende indfangning og aflivning af herreløse katte), dvs. katten *skal* være forsøgt indfanget. Rådet tilslutter sig dog muligheden for at anvende skydning, hvis ejeren af katten har anmodet herom eller givet tilladelse hertil, eller hvis en jæger foretrækker at aflive sin egen kat på denne måde.

Forvaltning af herreløse katte

Formål

Det Dyreetiske Råd har fundet, at der ikke foreligger dokumentation, som kan be- eller afkræfte, at herreløse katte lever et forhutlet liv. Rådet mener dog ikke, at en sådan dokumentation er nødvendig for at kunne tage stilling, da status alligevel kan variere mellem forskellige lokaliteter og ændres over tid. I stedet finder Rådet, at der er behov for en principiel stillingtagen. Der har været katte i Danmark i flere tusinde år, og grundlæggende finder Rådets medlemmer, at katte bør have lov at forblive en del af den danske fauna. Katte kan derfor ikke sidestilles med hunde i denne henseende. Vildtlevende bestande af andre dyr accepteres også, selv om de i visse situationer kan opfattes som værende til gene, og de gøres som oftest kun til genstand for forvaltning i konkrete tilfælde, hvor generne bliver for store.

Som udgangspunkt skal katte efter Rådets mening således ikke gøres til genstand for forvaltning, med mindre der er en særlig grund til det. Sådanne grunde kan efter Rådets opfattelse både være hensyn til mennesker, der under konkrete forhold føler sig generet af kattene, eller dyreværnsmæssige hensyn. Rådet finder således, at hvis kattene ikke er til gene og er i god stand, bør de have lov til at klare sig selv, og hvis foderværter ønsker at påtage sig ansvaret med fodring af kattene, skal dette være tilladt.

Samtidig påpeger Rådet, at velfærden i bestanden så vidt muligt bør sikres forstået sådan, at hvis kattene er forhutlede bør der gribes ind, og kattene aflives, eller bestanden begrænses til et niveau, der kan opretholdes på det tilgængelige fødegrundlag. Dette betyder i praksis, at alle steder, hvor der fodres katte, må der også sørges for begrænsning – hvad enten foderværten påtager sig ansvaret, eller det skal foregå i kommunalt regi – i form af indfangning efterfulgt af enten neutralisering og genudsætning eller aflivning.

Rådet anerkender, at herreløse katte har en højere forekomst af sygdomme som »katte-aids« og katte-leukæmi og dermed kan udgøre et reservoir for smitte af ejerkatte. Rådet finder dog ikke, at risikoen i sig selv er tilstrækkeligt grundlag for at aflive herreløse katte. Her minder Rådet om, at man ved at neutralisere sin egen kat kan reducere risikoen for at smitte overføres. Til gengæld finder Rådet, at reel sygdomsbekæmpelse vil være en legitim begrundelse, fx i forbindelse med bekæmpelse af en lokal epidemi.

Rådet finder det således hverken ønskeligt eller realistisk at arbejde for at fjerne bestandene af herreløse katte. Trods mange års kampagner fra dyrebeskyttelsesorganisationer med opfordringer om ikke at vænne sommerhuskatte til at blive fodret og efterfølgende overlade dem til sig selv med nedsat chance for, at de kan klare sig, rapporteres sommerhuskatte stadig at være et problem. Rådet støtter disse kampagner og anser det for uansvarligt at efterlade katte, som man har vænnet til at blive fodret. Rådet erkender dog samtidig, at problemet tilsyneladende fortsat eksisterer og finder derfor, at målet med forvaltningen bør være at sikre, at de katte, som fodres men der ikke tages yderligere ansvar for, har et rimeligt liv eller aflives.

Midler

Rådet finder på baggrund af ovenstående, at der på kommunalt niveau skal sikres et beredskab, der kan tage sig af herreløse katte, der enten er til gene eller

ikke kan siges at leve et velfærdsmæssigt tilfredsstillende liv. Kommunerne bør derfor pålægges pligt til at udarbejde en handlingsplan, der inddrager både mulighed for programmer med neutralisering og genudsætning og mulighed for aflivning.

I forlængelse heraf finder Rådet, at det bør overvejes at pålægge kommuner med områder, der kan forudses at kunne give problemer (fx sommerhusområder, havne eller lignende), at overvåge kattenes tilstand og gribe ind med aflivninger, hvis kattene ikke kan klare sig, fx som følge af sygdom, kulde og mangel på mad.

Til gengæld mener Rådet ikke, at man behøver pålægge folk eller kommuner en generel forpligtelse til at lave opsøgende arbejde for at kontrollere og evt. sætte ind over for katte, der er vant til at klare sig selv og ikke er til gene. Ligesom andre vildtlivende dyr skal de have lov til at klare sig, så godt de nu kan, og såfremt man bliver bekendt med, at kattene lider nød, er der – som for andre dyr – en moralsk pligt til at hjælpe.

Ressourcer

Ressourcerne til det kommunale beredskab bør efter Rådets opfattelse fremkomme i samarbejde mellem kommune, dyreværnsorganisationer, dyrlæger og engagerede borgere. I den forbindelse påpeger Rådet, at eftersom forvaltningen af herreløse katte er kommunernes ansvar, er det også kommunernes ansvar at lave aftaler med dyreværnsorganisationer og/eller dyrlæger om den praktiske udførelse af forvaltningstiltag samt betaling. Rådet minder dog samtidig om, at man ved gener fra andre vildtlivende dyr (bortset fra rotter) som privatperson selv må afholde udgifter til at iværksætte forvaltning/beskyttelse, og forvaltningen af enkelte katte derfor ikke nødvendigvis skal gøres til et offentligt anliggende.

Ansvarsfordeling

Rådet finder, at der til en vis grad er brug for nytænkning suppleret af en opstramning af gældende regler og praksis, hvis man vil sikre en holdbar og samlet kattepolitik fremover. Det er således nødvendigt, at de involverede parter hver især påtager sig sin del af ansvaret og dermed også udgifterne.

Kommunerne

Som det fremgår af ovenstående bør ansvaret for overvågning og evt. begrænsning af herreløse katte efter Rådets opfattelse påhvile kommunerne, der så at sige kan »samle op« og håndtere problemerne, der hvor de måtte være. Der er i dag stor forskel på, hvordan kommunerne håndterer evt. problemer med katte. Nogle kommuner reagerer kun, hvis der er klager, andre laver opsøgende arbejde, og nogle kommuner finder egne løsninger lokalt. Rådet mener, at enhver kommune skal være forpligtet til at udarbejde en handlingsplan for håndteringen af herreløse katte i kommunen. Handlingsplanerne kan være forskellige fra kommune til kommune, afhængig af om der fx er tale om en »landkommune«, »bykommune« eller »sommerhuskommune«. Rådet finder ikke, at der derudover er behov for at lave lovmæssige tiltag til forvaltning af bestandene af herreløse katte.

Katteejere og foderværter

De personer, der som ejere eller foderværter påtager sig ansvaret for katte, har til gengæld deres del af ansvaret for at sikre, at de katte, som de har taget ansvaret for, har det godt og ikke formerer sig ud over det antal katte, man som ejer/fodervært kan tage ansvaret for. Dette indebærer fx at sørge for, at kattene neutraliseres, med mindre man på forhånd ved, at man selv vil beholde evt. killinger eller kan have en forventning om, at killingerne kan afsættes, eller at man sørger for at få aflivet evt. overskydende killinger.

Dyrlæger

Det Dyreetiske Råd påskønner, at mange dyrlæger udviser konduite, og har hjulpet til at håndtere problemer med herreløse katte. Rådet har endvidere forståelse for, at de praktiserende dyrlæger ikke kan leve af at gøre gode gerninger i forhold til de herreløse katte. Rådet bakker derfor op om initiativer til aftaler mellem dyrlæger og kommuner og/eller dyreværnsorganisationer, der sikrer, at dyrlægerne i rimelig grad får dækket udgifter til neutralisering/aflivning/bortskaffelse mm.

Dyreværnsorganisationer

Dyreværnsorganisationerne har allerede i en årække arbejdet for en ændret og mere ansvarlig holdning over for katte. Rådet kan kun støtte, at sådanne oplysningskampagner fortsætter, og at organisationerne fremover, som det hidtil har været praksis, vil bidrage praktisk og/eller økonomisk til indfangning, neutralisering og genudsætning eller aflivning af herreløse katte.

6. Bilag

Det Dyreetiske Råd har behandlet emnet katte på 9 møder i perioden juni 2002 – maj 2004. Rådets formand og faglige sekretær har i forbindelse med udarbejdelse af udtalelsen besøgt Kattens Værn og Inges Kattehjem. Ud over Det Dyreetiske Råds formand og faglige sekretær var formand for Kattens Værn, Poul Holm, samt daværende forretningsfører Marianne Wiberg tilstede ved mødet hos Kattens Værn, og Inge Sørensen, stifter af Inges Kattehjem, Jørgen S. Petersen, direktør for Inges Kattehjem, samt Peter og Anne Birte Gamborg, ledere af »Kattehjemmet i Hillerød« tilstede ved mødet hos Inges Kattehjem. Formanden for Kattens Værn, Poul Holm, har desuden deltaget i ét af Det Dyreetiske Råds møder. Medlem af Det Dyreetiske Råd, Anne Sørensen, deltog ved Verdensudstillingen for katte, København, november 2003. Fotos er venligst udlånt af Dyrenes Beskyttelse, Inges Kattehjem, Kattens Værn og Kim Holm Boesen. Endelig vil Rådet gerne takke følgende personer for nyttige kommentarer til en tidligere version af udtalelsen: Jørgen S. Petersen og Poul Holm, samt adfærdsbiolog Jørgen Damkjer Lund og Tommy Asferg, seniorbiolog, Danmarks Miljøundersøgelser.

Dyrlæge Stine B. Christiansen har fungeret som faglig sekretær.